

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

**Преговарачка позиција Републике Србије у оквиру Међувладине конференције о
приступању Републике Србије Европској унији
за Поглавље 23. „Правосуђе и основна права”**

Београд, 2016. године

I. УВОД

Република Србија прихвата правне тековине Европске уније у Поглављу 23 Правосуђе и основна права, и биће у позицији да их у потпуности спроведе до ступања у чланство онако како оне гласе онако како оне гласе на дан 1. јануара 2016. године Европској унији.

Република Србија ће спровести преостале правне тековине тј. тековине настале након подношења ове преговарачке позиције, до ступања чланства у ЕУ, у складу са резултатима преговора у овом поглављу.

Република Србија је свесна финансијског терета који проистиче из обавеза у овом Поглављу и спремна је да предузме ове обавезе.

Република Србија не тражи посебна прилагођавања у оквиру овог поглавља.

II. Разматрање статуса усклађивања / законодавног и институционалног оквира

1. Правосуђе

Србија је показала висок степен свести о стратешком и политичком оквиру Европске уније у овој области и спровела је значајне реформе како би се ускладила са правним тековинама и достигла европске стандарде. Потребно је, међутим, уложити додатне напоре посебно како би се у потпуности обезбедила судска независност, непристрасност, стручност и ефикасност.

Правни оквир који уређује функционисање правосуђа у Републици Србији чине: Национална стратегија реформе правосуђа за период од 2013-2018. године („Службени гласник РС”, број 57/13); Акциони план за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа за период 2013-2018. године („Службени гласник РС”, бр. 71/13 и 55/14); Устав Републике Србије („Службени гласник РС”, број 98/06); Закон о Уставном суду („Службени гласник РС”, бр. 109/07 и 99/11); Закон о Високом савету судства („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 101/10, 88/11 и 106/15); Закон о судијама („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 58/09 – одлука УС, 104/09, 101/10, 8/12 – одлука УС, 121/12, 101/13, и 106/15); Закон о уређењу судова („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11 – др. закон, 78/11 – др. закон, 101/11, 101/13 и 106/15); Закон о Државном већу тужилаца („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 101/10, 88/11 и 106/15); Закон о јавном тужилаштву („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 78/11 – др. закон, 101/11, 38/12 – одлука УС, 121/12, 101/13 и 106/15); Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава („Службени гласник РС”, број 101/13); Закон о Правосудној академији („Службени гласник РС”, бр. 104/09, бр. 32/14 - одлука УС и 106/15); Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14); Закон о

парничном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11 49/13 – одлука УС, 74/13 – одлука УС, 55/14); Закон о ванпарничном поступку („Службени гласник РС”, бр. 25/82 и 48/88 и „Службени гласник РС”, бр. 46/95 – др. закон, 18/05 – др. закон, 85/12, 45/13 – др. закон и 55/14); Закон о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС”, број 106/15); Закон о јавном бележничтву („Службени гласник РС”, бр. 31/11, 85/12, 19/13 и 55/14 – др. закон и 106/15); Закон о посредовању у решавању спорова („Службени гласник РС”, број 55/14); Закон о правосудном испиту („Службени гласник РС”, број 16/97); Закон о прекршајима („Службени гласник РС”, бр. 65/13 и 13/16); Закон о правобранилаштву („Службени гласник РС”, број 55/14); Судски пословник („Службени гласник РС”, бр. 110/09, 70/11, 19/12, 89/13, 96/15, 104/15 и 113/15); Пословник о раду Високог савета судства („Службени гласник РС”, бр. 29/13 и 4/16); Пословник о раду Државног већа тужилаца („Службени гласник РС”, бр. 55/09, 43/15 и 4/16); Правилник о управи у јавном тужилаштву („Службени гласник РС”, бр. 77/04, 52/07, 2/08, 11/09 и 44/09); Етички кодекс судија („Службени гласник РС”, број 96/10), Етички кодекс јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Републике Србије („Службени гласник РС”, број 87/13); Етички кодекс чланова Државног већа тужилаца („Службени гласник РС”, број 60/14); Правилник о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности судија („Службени гласник РС”, број 71/10); Правилник о дисциплинском поступку и дисциплинској одговорности јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца („Службени гласник РС”, бр. 64/12, 109/13 и 58/14); Правилник о критеријумима за премештај судија у други суд у случају укидања знатног дела надлежности суда за који је изабран („Службени гласник РС”, број 105/13); Правилник о критеријумима и мерилима за вредновање рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца („Службени гласник РС”, број 58/14) – Правилник се пробно примењује у 18 јавних тужилаштва у периоду од 18. јуна до 15. децембра 2014. године. По завршетку пробне примене, Државно веће тужилаца ће извршити анализу и саставити извештај о примени Правилника, наводећи да ли га је потребно изменити и допунити; Правилник о критеријумима, мерилима, поступку и органима за вредновање судија и председника судова („Службени гласник РС”, бр. 81/14, 142/14, 41/15 и 7/16); Јединствени програм за решавање старих предмета у Републици Србији, који се примењује од 1. јануара 2014. године (Врховни касациони суд донео је Јединствени програм 25. децембра 2013. године); Правилник о јавнобележничком испиту („Службени гласник РС”, бр. 71/11, 81/11, 3/12, 78/12 и 31/13); Програм почетне обуке кандидата за вршење професије јавних бележника за 2014. годину (усвојен 7. априла 2014. године); Правилник о привременом броју јавнобележничких места и службеним седиштима јавних бележника и јавнобележничким местима за које ће се расписати конкурс за првих 100 јавних бележника („Службени гласник РС”, бр. 31/12 и 57/14); Правилник о одређивању броја извршитеља („Службени гласник РС”, број 61/14).

Народна скупштина Републике Србије усвојила је 1. јула 2013. године Националну стратегију реформе правосуђа (НСРП) за период 2013-2018. године којом су се утврдили приоритети, стратешки циљеви и стратешке смернице реформских мера. Влада је 31. јула усвојила Акциони план за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа за период 2013-2018. године, којим су предвиђене конкретне мере и активности за реализацију стратешких циљева, дефинисани рокови и надлежни органи за њихово спровођење, као и извори финансирања. Национална стратегија реформе правосуђа за период 2013-2018. године предвиђа механизам за праћење имплементације реформских мера у форми Комисије за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа за

период 2013-2018. године, која се састоји од 15 чланова који су представници свих релевантних заинтересованих страна у процесу реформе. Ова Стратегија предвиђа независност, непристрасност, стручност, одговорност и ефикасност правосуђа, као пет основних принципа и дефинисаних приоритета, стратешке циљеве и стратешке смернице реформских мера.

С обзиром да је Национална стратегија реформе правосуђа за период 2013-2018. године настала као резултат опште сагласности свих релевантних субјеката у области правосуђа, приликом израде Акционог плана за Поглавље 23, посебна пажња посвећена је кључним активностима које су предвиђене Акционим планом за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа за период 2013-2018. године. На тај начин се постиже виши степен кохеренције два документа и олакшава надзор над спровођењем реформе. Поред тога, активности предвиђене у Акционом плану за Поглавље 23 представљају мапу реформског пута, док је у Акционом плану за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа за период 2013-2018. године обухваћен већи број питања и релевантних области. Како би се постигла пуна кохеренција оба документа (нарочито у вези са роковима), до краја 2015. године спроведена је ревизија Акционог плана за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа за период 2013-2018. године.

С обзиром да је Светска банка спровела детаљну процену правосуђа Републике Србије – Функционалну анализу – препоруке и предлози дати у овом документу узети су у обзир у мери у којој се односе на питања обухваћена препорукама из скрининга.

Институционални оквир за правосуђе чине: Уставни суд, Високи савет судства, Државно веће тужилаца, Министарство правде, Правосудна академија, Врховни касациони суд, четири апелациона суда, 25 виших судова, 66 основних судова са 25 судских јединица, Прекршајни апелациони суд са три одељења, 44 прекршајна суда, Привредни апелациони суд, 16 привредних судова, Управни суд са три одељења, Републичко јавно тужилаштво, четири апелациона јавна тужилаштва, 25 виших јавних тужилаштва, 58 основних јавних тужилаштва. У правосудном систему Републике Србије, закључно са 1. јануаром 2016. године, има 2793 судија, 58 јавних тужилаца и 621 заменика јавних тужилаца. Друга упражњена радна места још увек имају вршиоце дужности јавних тужилаца.

Основни судови делују као првостепени органи кривичним предметима када је прописана казна затвора мања од 10 година, или у предметима радних и грађанских спорова где је вредност спора мања од 40.000 евра. Они се такође баве извршним поступком. Виши судови делују као првостепени органи у кривичним поступцима за дела за која је прописана казна затвора у трајању од 10 година или тежа казна, и у грађанским предметима где је вредност спора већа од 40.000 евра. Виши судови делују као другостепени орган у неким привременим одлукама основних судова. Привредни судови делују као првостепени судови у привредним стварима. Четири апелациона суда, на њиховим подручјима, делују као другостепени судови за одлуке основних и виших судова. Они такође одлучују о сукобу надлежности између основних судова, виших судова и привредних судова. Прекршајни апелациони суд и Привредни апелациони суд одлучују о жалбама против одлука прекршајних и привредних судова. Управни суд је надлежан да одлучује о управним споровима. Такође одлучује у управном поступку о законитости

коначних управних и појединачних аката о правима, обавезама или законским интересима, у зависности од било које друге судске заштите утврђене законом.

Врховни касациони суд је највиши суд у Републици Србији. Он одлучује о ванредним правним средствима покренутим против правноснажних одлука апелационих судова и о другим питањима предвиђеним законом. Врховни касациони суд одлучује и о сукобу надлежности између судова и о преносу надлежности судова.

Уставни суд одлучује о сагласности закона са Уставом Републике Србије и са потврђеним међународним уговорима. Надлежан је за различите врсте сукоба надлежности између државних органа. Одлучује о уставним жалбама због повреда људских права и слобода. Надлежан је за изборне спорове у случају неуспостављања судске надлежности. Уставни суд делује као жалбено тело против одређених одлука Високог савета судства и Државног већа тужилаца. Организација јавног тужилаштва углавном следи структуру судског система. Структура се састоји од основних, виших и апелационих тужилаштва као и Републичког јавног тужилаштва. Специјализована тужилаштва су Тужилаштво за ратне злочине и Тужилаштво за борбу против организованог криминала и корупције.

Република Србија је успоставила систем судских извршитеља 2012. године. Тренутно је 204 судска извршитеља именовано на 308 расположивих места.

Јавни бележници су почели са радом 1. септембра 2014. године. Од почетка организовања јавнобележничког испита укупно 275 кандидата је положило јавнобележнички испит док је именовано 140 јавних бележника.

Независност

Независност правосуђа је гарантована Уставом Републике Србије, а такође и Законом о судијама. Чланови 4. и 149. Устава Републике Србије предвиђају поделу власти и експлицитну независност судија која је ограничена само Уставом Републике Србије и законом. Народна скупштина први пут бира судије на период од три године на предлог Високог савета судства (члан 147.), након тога их бира Високи савет судства за трајно обављање функције. Разрешење судија је такође у надлежности Високог савета судства (члан 154.). Судије могу бити разрешене дужности само судском одлуком, када наврше године старости за пензију утврђене законом и на њихов сопствени захтев (члан 146.). Председник Врховног суда и председници судова се бирају на период од 5 година, без могућности реизбора, а Народна скупштина их разрешава дужности на предлог Високог савета судства (чланови 144. и 154.).

Уставни суд има 15 судија изабраних на период од девет година. Према члану 172. Устава, Народна скупштина бира пет чланова Уставног суда од 10 кандидата које предложи председник Републике Србије, других пет бира председник Републике Србије са списка 10 кандидата које предложи Народна скупштина и још пет се бирају на општој седници Врховног касационог суда са заједничке листе 10 кандидата које предлаже Високи савет судства и Државно веће тужилаца. Председник Уставног суда се бира тајним гласањем међу судијама Уставног суда, и то на период од три године.

Члан 156. Устава Републике Србије предвиђа да је јавно тужилаштво независан државни орган које врши своју функцију на основу Устава, закона, потврђеног међународног уговора и прописа донетог на основу закона. Члан 162. Устава Републике Србије гарантује функционални имунитет свим тужиоцима. Народна скупштина бира јавног тужиоца Републике Србије на период од шест година, уз могућност реизбора, на предлог Владе након добијања мишљења надлежног одбора Народне скупштине. Народна скупштина бира заменике јавних тужилаца, када се бирају по први пут, на период од 3 године на предлог Државног већа тужилаца. Јавне тужиоце Народна скупштина бира на предлог Владе, на мандат од шест година, уз могућност реизбора (члан 159.).

Високи савет судства (ВСС) се састоји од 11 чланова од којих су три чланови по положају, а осталих осам бира Народна скупштина на период од 5 година. Чланови по положају су председник Врховног касационог суда, министар правде и председник скупштинског Одбора за правосуђе. Шест од осам изабраних чланова су судије изабране тајним гласањем међу судијама, а два члана су угледни и истакнути правници који имају најмање 15 година радног искуства у струци, од којих је један адвокат, а други професор на правном факултету. Административна канцеларија Високог савета судства има 34 запослена (18 упражњених места).

Државно веће тужилаца (ДВТ) такође има 11 чланова. Три члана по службеној дужности су републички јавни тужилац, министар правде и председник скупштинског Одбора за правосуђе. Народна скупштина бира, на предлог Државног већа тужилаца, шест јавних тужилаца или заменика јавних тужилаца и два угледна правника на период од пет година. Административна канцеларија Државног већа тужилаца броји 18 запослених (7 упражњених места).

Орган надлежан за разрешење изабраног члана ВСС и ДВТ је Народна скупштина, како је предвиђено у Закону о Високом савету судства и Закону о Државном већу тужилаца. Надлежност за предлагање и доделу буџета судовима и тужилаштвима подељена је између Високог савета судства и Државног већа тужилаца, с једне стране, и Министарства правде, с друге стране. Изабрани чланови Државног већа тужилаца могу наставити да раде као јавни тужиоци или заменици јавних тужилаца, осим у случају када су ослобођени своје дужности одлуком Државног већа тужилаца.

Унутрашња независност судија се гарантује чланом 71. Закона о уређењу судова, који забрањује нарушавање самосталности и независности судија и судова. Ипак, судове нижег ранга може да надзире председник вишег суда тако што даје упутства или тражи информације у вези са применом прописа, током поступка и управљања релевантним подацима. Када се странке у поступку обраћају председнику суда са жалбом, председник суда има обавезу да обавести не само подносиоца жалбе већ и председника непосредно вишег суда о прихватљивости и току поступка. Председник непосредно вишег суда може наложити надзор над радом нижег суда уколико се ово односи на дужину трајања поступка.

Иако Устав Републике Србије предвиђа независност правосуђа, постојећи нормативни оквир ствара ризик од политичког утицаја на правосуђе, имајући у виду улогу Народне

скупштине у избору и разрешењу шест од једанаест чланова Савета, судија и јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

Недостатак независности судија и претеран политички утицај препознат је и у Националној стратегији реформе правосуђа за период 2013-2018. и пратећем акционом плану, стога је формирана радна група да предложи измене Устава Републике Србије како би се променило релевантно законодавство и омогућила независност правосуђа. Паралелно са тим, потребно је размотрити средства за максимално умањење ризика од политичког утицаја.

До 2015. године нису постојали јасни и транспарентни критеријуми за вредновање рада и напредовање судија и јавних тужилаца што је утицало на успостављање каријерног система. Национална стратегија реформе правосуђа и њен Акциони план дефинишу мере и активности са циљем да се обезбеди да се нов систем учинка и евалуације заснива на јасним и транспарентним критеријумима без било каквог спољног или потенцијално политичког утицаја. Нови систем не би требало посматрати као механизам субординације већ би требало да буде под надзором одговорних тела, ВСС и ДВТ. Што се тиче улоге Министарства правде у процесу праћења рада и учинка судија, укључујући прикупљање, анализу и оцењивање статистичких података, потребно је прецизирање надлежности.

Националном стратегијом реформе правосуђа су дефинисане законске мере за буџетске надлежности ВСС и ДВТ које ће подстаћи њихову самосталност и независност. У том смислу, ВСС и ДВТ би требало да ојачају своје капацитете, посебно у области стратешког планирања. Према предвиђеним активностима, ВСС и ДВТ би требало да имају централну улогу у управљању правосудним системом. У том смислу потребно је преиспитати њихов састав. Ефикасно функционисање ВСС и ДВТ у циљу преузимања нових надлежности потребно је координисати у смислу довољних административних капацитета и буџетских ресурса. У сваком случају, Република Србија би требало да осигура да се најмање половина чланова бира из редова судија и тужилаца. Потребно је спровести свеобухватну анализу Устава Републике Србије и законодавног оквира којим ће се решавати све могуће слабости у вези са независношћу, непристрасношћу и ефикасношћу. Изменама би требало ревидирати избор судија и јавних тужилаца, разлоге за разрешење судија, пробни период од три године за судије који се први пут бирају на функцију, правила о дисциплинској одговорности судија, правила у вези са престанком мандата судија Уставног суда, улогу Министарства правде. Закон о судијама, Закон о уређењу судова, Закон о јавном тужилаштву, закони који се односе на ВСС и ДВТ и Закон о Правосудној академији којим се прецизирају уставне одредбе, мораће додатно да се мењају како би се избегла недоследност, након усвајања измена Устава Републике Србије. Уставне и законске измене морају бити предмет јавне расправе и консултативног процеса. Те измене би требало да доведу до стабилности правосудног система, насупрот тренутној ситуацији у којој честе измене стварају осећај несигурности међу судијама, што утиче на њихову независност. Пуно поштовање независности правосуђа такође подразумева уздржавање од коментарисања судских одлука, посебно од стране политичара.

Због трајања и сложености поступка измене Устава Републике Србије, низ *прелазних мера* је предузет у циљу јачања независности правосуђа путем измена правосудних закона у оквиру важећег Устава Републике Србије. У прве две године спровођења Националне

стратегије реформе правосуђа за период 2013-2018. године, група правосудних закона је измењена, а независност правосуђа ојачана овим прелазним мерама у оквиру важећег Устава Републике Србије. У исто време, започет је рад на анализи одредаба Устава Републике Србије и на идентификовању потребних измена у делу који се односи на правосуђе. Именовани су председници судова на свим нивоима. Остаје да се оконча избор председника у четири суда од укупно 91 основног и вишег суда. Високи савет судства и Државно веће тужилаца су усвојили критеријуме и мерила за вредновање рада судија, председника судова, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца. Државно веће тужилаца је усвојило Правилник о критеријумима и мерила за оцену стручности, оспособљености и достојности кандидата у поступку предлагања и избора носилаца јавнотужилачке функције (Критеријуми за избор на функцију) на седници одржаној 14. маја 2015. године. Високи савет судства је почео да припрема критеријуме и мерила за именовање на судијске функције у складу са изменама Закона о Правосудној академији, Закона о судијама и Закона о јавном тужилаштву (усвојене 18. децембра 2015. године, како би се ускладиле одредбе ових закона са одлуком Уставног суда о положају Правосудне академије као улазне тачке за правосуђе), којима се успостављају јасни критеријуми за именовање носилаца судијских функција. Измене Закона о Високом савету судства и Закона о Државном већу тужилаца значајно су побољшале транспарентност у раду ВСС и ДВТ увођењем јавности седница, обавезе образлагања одлука ВСС и ДВТ, и њиховог објављивања на интернет сајту. Увођење програмских буџета је почело и капацитети административних канцеларија Високог савета судства и Државног већа тужилаштва су ојачани различитим активностима, укључујући план обуке за све запослене у административној канцеларији који је Високи савет судства усвојио у четвртном кварталу 2014. године. Започете су активности усмерене на јачање капацитета у оквиру ИПА 2013 пројекта - Јачање стратешких и административних капацитета Високог савета судства и Државног већа тужилаца (различите обуке, радионице и студијске посете). Високи савет судства и Државно веће тужилаца прате резултате спровођења правосудних закона који су тренутно на снази и припремају кварталне извештаје о њиховом спровођењу.

Непристрасност/одговорност

Према члану 32. Устава, свако има право на јавну расправу пред независним и непристрасним судом. Судије су дужне да непристрасно спроводе поступак у складу са Етичким кодексом (усвојеним 2010. године). Услов непристрасности тужилаца дефинисан је чланом 46. Закона о јавном тужилаштву према којем се функција јавног тужиоца мора вршити у јавном интересу како би се осигурала примена Устава и закона, као и поштовање заштите људских права и основних слобода. Током 2013. године је усвојен Етички кодекс у којем се наводи да су јавни тужиоци и заменици јавних тужилаца у обавези да поступају непристрасно у вођењу поступака или доношењу одлука. Судски пословник регулише аутоматску расподелу предмета судовима. Иако сви судови у Србији имају софтвер за аутоматску расподелу предмета, само 60 судова га користи, што узрокује да се расподела предмета врши ручно, према абecedном реду и количини посла, хитности и врсти поступка. Ово такође мора бити у складу са годишњим планом који утврди председник суда. Председник може одступати од редоследа расподеле предмета у оправданим случајевима као што је привремена спреченост за рад или одсуство судије, у складу са законом. Расподела предмета врши се преко писарнице, према горе наведеним правилима и под надзором председника суда, секретара суда и шефа писарнице. На снази су и

прописи о сукобу интереса и изузећу. Устав Републике Србије (члан 152.) предвиђа да је судији забрањено политичко деловање. Закон о судијама (чл. 30-31.) уређује однос вршења других послова, служби и поступака и судијске функције, регулише поступак одлучивања о неспојивости, а такође подвргава сукобе интереса дисциплинском поступку. Према Закону о парничном поступку и Законнику о кривичном поступку, судија се може изузети уколико одређене околности стварају сумњу у његову непристраност. Судије и тужиоци имају обавезу да пријаве своју имовину и приходе Агенцији за борбу против корупције. Дисциплинска одговорност судија дефинисана је Законом о судијама (члан 99.). Дисциплински прекршај дефинисан је као несавесно вршење судијске функције или понашање судије недостојно судијске функције. Врсте дисциплинских прекршаја и дисциплинских санкција (тј. јавна опомена, умањење плате до 50% до једне године и забрана напредовања у трајању од три године) прописане су Законом. Високи савет судства именује Дисциплинску комисију која спроводи дисциплински поступак и може изрећи дисциплинску санкцију или покренути поступак за разрешење. Судија се може жалити на одлуку Дисциплинске комисије Високом савету судства, а одлука Високог савета судства се може оспорити пред Управним судом. Исто тако, дисциплински поступци против (заменика) јавних тужилаца се воде пред Дисциплинском комисијом која обавештава Државно веће тужилаца о својој одлуци. На ову одлуку се може уложити жалба пред Државним већем тужилаца, а одлука Већа се може оспорити пред Управним судом, или пред Уставним судом у случају разрешења. Функционални имунитет је гарантован Уставом Републике Србије (члан 151.) и Законом о судијама (члан 5.) у смислу да судија не може бити позван на одговорност за изражено мишљење или гласање приликом доношења судске одлуке, осим ако се ради о кривичном делу кршења закона од стране судије. Поред тога, судија не може бити лишен слободе у поступку покренутом због кривичног дела учињеног у обављању судијске функције, без одобрења Високог савета судства. Сличне одредбе примењују се на тужиоце (члан 162. Устава Републике Србије).

Национална стратегија реформе правосуђа и њен Акциони план предвиђају мере и активности које се односе на доношење и спровођење плана интегритета, специјализоване обуке и развој метода за боље мерење поштовања стандарда интегритета, што би требало да ојача интегритет судија и тужилаца и унапреди етичке стандарде. Судске одлуке су доступне јавности путем периодичних публикација и на интернет сајтовима судова. Поред тога, Врховни касациони суд је на свом интернет сајту учинио јавно доступним одлуке које су важне за уједначавање судске праксе као и све правне ставове. Према члану 70. Закона о уређењу судова, Министарство правде је одговорно за праћење рада судова што обухвата контролу рада судске управе, прикупљање података, одобравање интерних кадровских планова, надзор над поступањем у предметима у прописаним роковима и поступањем по притужбама и представкама, предлагање буџета за судско особље и оперативне трошкове као и за инвестиције, обезбеђење услова за рад, просторија и опреме, ИТ система за судове, надзор над финансијским пословањем судова и Високог савета судства. Поред тога, Министарство правде је одговорно за унутрашњу организацију и рад судова, судских вештака и тумача. Поред тога, члан 71. Закона прописује заштитне мере против ометања независности и самосталности судова и судија у којем се наводи ништавност таквог чина, коју утврђује Управни суд.

Непристрасност судија и јавних тужилаца се гарантује Уставом Републике Србије, етичким кодексима, Законом о јавним тужилаштвима, Законом о судијама и бројним другим одредбама. Неefикасна примена правила о сукобу интереса разлог је за забринутост. Правила о сукобу интереса захтевају од судија и тужилаца да доставе извештаје о имовини и приходима, али не постоји одговарајући инструмент за унакрсну контролу имовине. За сада не постоји ни ефикасан механизам за праћење поштовања кодекса, иако су етички кодекси за судије, тужиоце и адвокате усвојени. Подизање свести и извештавање је у раној фази. Одредбе о аутоматској расподели предмета не гарантују у потпуности случајну доделу предмета, посебно у судовима где се систем за аутоматско управљање предметима још увек не користи. Постоји потреба за јачим гаранцијама интегритета и транспарентности система за доделу предмета у правосуђу (укључујући тужилаштва) како би се осигурало да председници судова и јавни тужиоци сnose пуну одговорност за све одлуке у којима се одступа од система за аутоматску расподелу. Требало би примењивати прецизнија и транспарентнија правила за примену овог система у свим судовима, а потребно је и дефинисати правила и услове за одузимање предмета од судија и тужилаца. Поред тога, одговорност остаје питање које забрињава имајући у виду да дисциплински поступак углавном доводи до благе дисциплинске санкције те стога нема превентивни ефекат. Када је у питању разрешење са функције, основи за разрешење захтевају даље прецизирање. Начело правичног суђења би могло бити угрожено с обзиром да су процедурална правила и даље мањкава, нпр. двострука надлежност Дисциплинске комисије у истрази и одлучивању у дисциплинском поступку. Постоји велика потреба да се ојачају капацитети дисциплинских органа. Само 1 судија и 1 јавни тужилац су до сада били разрешени дужности, док су неколицини других судија и тужилаца изречене дисциплинске санкције. Неопходно је да Република Србија успостави дисциплински поступак који добро функционише и који је непристрасан, како би се утврдиле и отклониле неправилности обезбеђењем доследне дисциплинске праксе. Како би се обезбедило све горе наведено, као и независност и смањење потенцијалног ризика од спољњег утицаја, Министарство правде би требало да ограничи надзорну улогу у правосуђу. Имајући у виду да би ВСС и ДВТ требало да ојачају капацитете за надзор на јасним основама које дају овлашћења да се поступа по службеној дужности или по пријави грађана, државних органа или других правних лица које се, између осталог, односе на друга питања интегритета или професионалног пропуста. Потребно је извршити ревизију одредаба и процедура којима се дефинише укидање функционалног имунитета, како би се омогућила потпуна одговорност судија и тужилаца у оквиру кривичног права. Потребно је направити даље кораке како би се обезбедило одговарајуће објављивање и лак приступ судским одлукама, ради уједначавања судске праксе и приступа правди и ради обезбеђивања непристрасности.

Национална стратегија реформе правосуђа за период 2013-2018. године садржи мере које су усмерене на унапређење непристрасности, етике и интегритета носилаца правосудних функција као и на уједначавање и потпуну доступност судске праксе и потпуно остварење права на природног судију. У том смислу, Високи савет судства и Државно веће тужилаца су 2015. године формирали етичке одборе. Кодекс понашања за чланове Владе усвојен је на почетку 2016. године. Унапређење рада дисциплинских органа Високог савета судства и Државног већа тужилаца предвиђено је у Националној стратегији реформе правосуђа за период 2013-2018. године. Програм обуке за носиоце правосудних функција у домену правила интегритета и етике израђен је у четвртном кварталу 2014. године. Високи савет

судства је у мају 2015. године донео Правилник о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова којим је отклоњена двострука процедура за „обичне” и „озбиљне” дисциплинске прекршаје. Кратак рок застарелости за дисциплинске прекршаје је продужен, што такође објашњава ограничен број предмета у којима се доноси коначна одлука.

Професионализам/стручност/ефикасност

Правосудна академија је независна институција која је одговорна за почетну и континуирану обуку кандидата и носилаца правосудних функција. Закон о Правосудној академији предвиђа почетну обуку у трајању од 2 године. Током овог периода кандидати се бирају, пролазе обуку, учествују у завршним испитима и појединачно се оцењују. Високи савет судства и Државно веће тужилаца сваке године одређују број полазника почетне обуке, који најпре, морају да имају положен правосудни испит као и да испуне опште услове за запошљавање у државним органима, а потом и да положе пријемни испит за почетну обуку. Осим у случајевима када је обавезна на основу одлуке Високог савета судства и Државног већа тужилаца, или је предвиђено законом, континуирана обука је добровољна.

Упоређујући Извештај о раду свих судова у Србији из 2013. године са 2.874.782 нерешених предмета и Извештај из 2012. године са 3.158.401 нерешених предмета, уочава се да је дошло до смањења од скоро 9%. Према Извештају за 2015. годину, број нерешених предмета у свим судовима Србије је 2.874.782. У том смислу, Национална стратегија реформе правосуђа је истакла потребу за доношењем програма за решавање старих предмета. Врховни касациони суд је 2014. године донео Јединствени програм за решавање старих предмета, према којем би сви судови требало да шаљу квартални извештај Врховном касационом суду о напретку, резултатима и проблемима који се јављају током решавања старих предмета. Рационализација мреже судова извршена је пре неколико година, међутим, утицај на ефикасност правосуђа је изостао. У јануару 2014. године, почела је са радом нова мрежа судова. И Национална стратегија реформе правосуђа за период 2013-2018. године идентификовала је као приоритет рационализацију мреже судова и тужилаштва, водећи се чињеницом да: (а) постоји значајна неједнакост у обиму посла међу постојећим судовима и тужилаштвима у целој земљи, што доводи до кашњења у поступцима у неким случајевима и (б) неопходно је обезбедити оптималну расподелу носилаца правосудних функција, при чему се мора водити рачуна о равнотежи између потреба ефикасности, односно приступа правди и принципа непреместивости. Као део решења проблема ефикасности, Република Србија је успоставила централну базу података судске праксе и прописа као део правно-информационог система. Поред тога, намера је да се систем за аутоматско управљање предметима рашири у судовима што би требало да доведе до тога да сви судови у Републици Србији користе електронски систем за управљање предметима.

У циљу усклађивања са стандардима Европске уније у области надлежности и ефикасности, неопходно је реформисати концепт и капацитете Правосудне академије како би она постала одговарајућа улазна тачка за правосуђе, уз помоћ коришћења механизма за контролу квалитета. До сада се није спроводило редовно вредновање рада судија и

тужилаца што би омогућило систематску оцену потреба за обуком. Поред тога, неопходно је обезбедити наменске курсеве за председнике судова и јавне тужиоце.

Пре предузимања следећих корака у реформисању мреже судова, потребно је претходно извршити свеобухватну анализу трошкова, ефикасности и приступа грађана правди. Потребан је одговарајући систем којим ће омогућити мерење обима посла и равноправнија расподела предмета. Могу се размотрити подстицајне мере како би се допринело добровољној мобилности судија и тужилаца и ојачали преоптерећени судови или тужилаштва. Већина одлука Европског суда за људска права које се односе на Републику Србију односе се на повреду права на правично суђење због дужине трајања поступка и незадовољавајућег спровођења домаћих пресуда. Стога би Република Србија требало да унапреди и спроведе Програм решавања старих предмета. Решавање старих предмета у свим грађанским и привредним предметима може се остварити употребом алтернативних метода за решавање спорова (тј. медијације), услугама јавних бележника и јавних извршитеља. Потребно је уложити додатне напоре за ефикасно извршење судских одлука. Унапређење информационо - комуникационе технологије у судовима и јавним тужилаштвима се наставља, међутим, још увек постоји проблем са паралелним радом више некомпатибилних система, што отежава праћење статистичких параметара судске ефикасности, размену информација између судова и јавних тужилаштва, увид странака у статус предмета, и трајање поступка. Овај проблем има негативан утицај и на аутоматско управљање предметима, што би такође требало унапредити увођењем система за пондерисање предмета. Павосуђе би имало користи од даљег унапређења система ИКТ, стога Република Србија планира да развије систем е-правосуђа заснован на постојећим капацитетима и у складу са јасним и објективним смерницама израђеним на крају 2015. године. Ово би такође требало да укључује израду конзистентног система за прикупљање комплетних статистичких података о раду судова укључујући трајање суђења и додељене људске и финансијске ресурсе. Као део напора да се реше стари предмети, у судове је потребно увести аутоматски систем за праћење трајања поступка. Такође је потребно уложити и више напора у модернизацију објеката (инфраструктуру) у којима се налазе судови и тужилаштва.

Република Србија је предузела низ мера у циљу побољшања стручности и ефикасности правосуђа у последњих неколико година.

Анализа положаја Правосудне академије је припремљена крајем 2014. године и састоји се од значајног броја препорука, укључујући измене Закона о Правосудној академији које ће омогућити обуку јавних бележника и судских извршитеља и измене Закона о судијама и Закона о јавном тужилаштву као одговор на одлуку Уставног суда којом се захтевају јасна правила за први избор судија и тужилаца. Неке од препорука су већ спроведене. Нов, унапређен годишњи план обуке који обухвата све правне области (укључујући право Европске уније и људска права) Високи савет судства је усвојио 21. априла 2015. године и Државно веће тужилаца 15. маја 2015. године, и он се успешно примењује. Успешно је реализована и активност која се односи на развој система квалитета почетне, континуиране и специјализоване обуке кроз систем двостране евалуације како резултата обука односно степена унапређења знања полазника тако и кроз процену квалитета програма и предавача. Сарадња са Институтом за контролу квалитета образовања само је

потврдила уверење да је неопходно унапредити стратешко планирање у области обуке. Од оснивања Правосудне академије спровode се почетна и континуиране обуке. Током почетне обуке ментори оцењују кандидате, а по завршетку обуке полаже се завршни испит, симулација суђења коју оцењује комисија. Континуирана обука се оцењује кроз стандардизоване упитнике оцењујући следеће аспекте: квалитет предавача и услове рада. Спровођење активности започето је оснивањем Програмске групе за унапређење евалуације обука у оквиру Правосудне групе која се састоји од двоје судија Врховног касационог суда, двоје судија Апелационог суда, једног судије Вишег суда, једног заменика јавног тужиоца из Републичког јавног тужилаштва и два универзитетска професора специјализована за педагогију и андрагогију. Овом групом ће управљати руководилац Одељења за надзор и евалуацију Правосудне академије. Поменута група ће радити на побољшању континуираних и почетних обука, менторства и предавања, као и на побољшању програма едукације. Путем тестирања пратиће се унапређење нивоа знања судија и тужилаца након семинара. Спровођење евалуација биће побољшано кроз увођење система е-учења који ће омогућити прецизније и сложеније мерење различитих аспеката процеса обуке. Адекватна зграда за трајни смештај Правосудне академије, одлуком Владе, обезбеђена је 9. априла 2015. године и започета је реконструкција.

Узимајући у обзир чињеницу да је неефикасност дуго била највећи проблем у правосуђу Републике Србије, Националном стратегијом реформе правосуђа за период 2013- 2018. године предвиђен је низ мера усмерених на побољшање ефикасности, почев од унапређења процесних закона, преко успостављања система е-правосуђа, као и праћења и корекције функционисања правосудне мреже. Умањење обима посла у судовима такође се предвиђа увођењем система приватних извршитеља, јавних бележника и посредовања у решавању спорова, што би, заједно са убрзаним решавањем старих предмета и инфраструктурним улагањима, остварило краће трајање судских поступака и унапредило приступ грађана правди. Од 1. јануара 2014. године почела је са радом нова правосудна мрежа са повећаним бројем судова и тужилаштва која би требало да смањи трошкове и допринесе лакшем приступу грађана правди. Остварена су значајна инфраструктурна улагања која су до краја 2014. године требала да доведу до значајног повећања броја судница, посебно у Београду где је овај проблем постојао деценијама. Врховни касациони суд је у децембру 2013. године донео Јединствени програм решавања старих предмета у Републици Србији којим је предвиђено постепено смањење броја старих предмета од укупно за 80% до 2018. године. Иако предвиђен циљ од 20% смањења броја старих предмета, који је прописан Јединственим програмом решавања старих предмета, није остварен током 2014. године, неопходно је напоменути да је од 1. јануара 2014. године успостављена нова мрежа судова због чега је успорен рад судова у јануару и фебруару 2014. године. Било је неопходно успоставити новоформиране судове и извршити миграцију предмета. Поред тога, због одлуке Адвокатске коморе Србије, адвокати нису учествовали у суђењима најмање четири месеца (септембар – децембар 2014. године и неколико дана у јуну 2014. године). То су биле објективне околности које су онемогућавале судове да раде у пуном капацитету. Ови аргументи су потврђени чињеницом да су апелациони судови за 25% смањили број старих предмета Управни суд за 52,38%, Привредни апелациони суд за 78,75% (предмети старији од 10 година по иницијалном акту) и за 81,77% (предмети старији од пет година по иницијалном акту) док предмета старијих од две године нема. Поред тога, Прекршајни апелациони суд је примио

2.198 старих предмета – што је последица измена надлежности од 1. марта 2014. године, и решио је 93% тих предмета. Наведени судови су били најмање „погођени” неучествовањем адвоката у суђењу. Циљ Јединственог програма решавања старих предмета није остварен због поменутих објективних разлога, углавном у основним и вишим судовима јер је њихов рад највише „везан” за учешће адвоката у суђењу. Упркос томе, важно је напоменути да је проценат мериторно решених предмета у вишим судовима висок – 75,60%, што је у односу на 2013. годину више за 1,40%, и што упућује на закључак да су судови радили на решавању „старих предмета”. У основним судовима, број нерешених предмета је у односу на 2013. годину смањен за 3,06%, и таква тенденција смањења броја нерешених предмета постоји и код судова посебне надлежности што се види из већ наведених статистичких података. Сви судови у Републици Србији усвојили су програме решавања старих предмета у којима су предвидели формирање тимова задужених за смањење броја старих предмета. Тимови задужени за смањење броја старих предмета су формиран у свим судовима. Ови тимови специјализовани су за анализу узрока дугог трајања поступка и проналажења адекватних опција за решавање идентификованих проблема. Оваква пракса допринела је веома добрим резултатима у десет пилот судова који су сарађивали са УСАИД-овим Програмом поделе власти. Према извештајима судова, ови тимови тренутно раде у свим судовима и активно доприносе решавању како системских тако и конкретних проблема на повећању ефикасности судова и решавању старих предмета. Велики број протокола о сарадњи потписан је између председника судова свих нивоа и овлашћених представника релевантних институција током 2014. године. Ово треба да допринесе бољој међуинституционалној комуникацији и ефикаснијој координацији активности између различитих институција које на неки начин учествују или доприносе судским поступцима, као што је, на пример, боља достава преко полиције и поште. Протоколи прописују бројне обавезе учесника са циљем повећања ефикасности судова. Оваква пракса допринела је веома добрим резултатима у десет пилот судова који су сарађивали са УСАИД-овим Програмом поделе власти.

Поред тога, значајни кораци су направљени ка смањењу обима посла у судовима уз помоћ система извршитеља, именованих од стране министра правде. У циљу унапређења ефикасности система извршења, радна група Министарства правде за израду нацрта Закона о извршењу и обезбеђењу наставила је интензивно да ради на тексту нацрта закона, у чему је била подржана од стране Пројекта Владавина права и извршење потраживања (*RoLE*; ИПА 2013/324-223), са достављањем Извештаја о свеобухватној процени режима извршења потраживања, као и пружањем правних мишљења стручњака. Анализа је показала потребу за свеобухватном реформом процесног права, узимајући у обзир национални правни и институционални оквир, правне тековине Европске уније, међународне стандарде и најбољу праксу. Како би се побољшала ефикасност поступка и имајући у виду налазе и препоруке садржане у Извештају о процени, у децембру 2014. године су усвојене измене и допуне Закона које су увеле надлежност извршитеља према пребивалишту или седишту извршног дужника, али и у вези са потребом за равномернијом расподелом предмета извршитељима преко Коморе извршитеља („Службени гласник РС”, бр. 139/14). Усвојен је, потом, и нов Закон о извршењу и обезбеђењу. Надаље, у циљу обуке извршитеља, на Првом годишњем саветовању извршитеља одржаном у марту 2015. године, потписан је Меморандум о сарадњи између Правосудне академије и Коморе извршитеља. Измене Закона о Правосудној академији усвојене су крајем 2015. године како би се Правосудној академији омогућило да такође пружа обуку извршитељима. На основу

результата Свеобухватне процене режима извршења потраживања, Народна скупштина је у децембру 2015. године усвојила нов Закон о извршењу и обезбеђењу. Током редовног праћења и контроле рада извршитеља од стране Министарства правде, следеће активности су спроведене током периода извештавања:

- 4 теренска надзора су извршена у канцеларијама судских извршитеља;
- добијено је и одговорено на 140 нових притужби и представки; дневне активности усмерене ка информисању грађана (око 10 позива дневно).

Током лета 2015. године обезбеђени су додатни извештаји на захтев Министарства, а извршитељи су доставили статистичке извештаје о шестомесечном раду током периода 01.01.2015.-30.06.2015. године (редовни годишњи извештаји о раду током 2014. године достављени су почетком 2015. године).

Дисциплинска комисија је у септембру 2015. године донела решење о трајног забрани обављања делатности извршитеља. У периоду од октобра до новембра, Министарство правде је Дисциплинској комисији доставило 1 предлог за покретање дисциплинског поступка док је Комора доставила 6 предлога. До средине новембра 2015. године је окончано 11 дисциплинских поступака покренутих против извршитеља (укључујући дисциплински поступак покренут током септембра и октобра 2015. године) и изречено је 11 санкција (1 новчана казна и 10 дисциплинских мера - опомена).

У складу са Законом о јавном бележничтву, првих 93 јавних бележника су уведени у правни систем Републике Србије 1. септембра 2014. године, на подручју 32 основна суда. Оснивачка скупштина Јавнобележничке коморе Србије одржана је 15. августа 2014. године када је Комора донела релевантне прописе за почетак рада ове професије. Комора и Министарство правде су потом донели и остала неопходна акта, на које измене и допуне закона од 21. јануара 2015. године нису утицале. Успостављање висококвалитетног и ефикасног система јавног бележничтва који ће бити у стању да спречи и смањи прекомерно оптерећење у судовима преузимањем додатних надлежности, захтева добро функционисање коморе-професионалног удружења које ће пратити и контролисати рад својих чланова, одређивати професионалне стандарде и спроводити дисциплину када је то потребно, због чега је неопходно даље радити на овим актима. На основу анализе примене закона 5. новембра 2014. године („Службени гласник РС”, бр. 121/14) усвојене су измене и допуне Закона о јавном бележничтву и Закона о промету непокретности, што је окончало двомесечну ексклузивност јавних бележника да закључују уговоре о промету непокретности у облику јавнобележничког записа. Исто тако, измењене су и одређене одредбе Јавнобележничке тарифе и смањене одређене накнаде („Службени гласник РС”, бр. 103/14 и 138/14). Даљом анализом примене закона, и након спроведених преговора са Адвокатском комором Србије, потписан је споразум на основу којег су усвојене измене Закона о јавном бележничтву, Закона о промету непокретности, Закона о наслеђивању, Породичног закона и Закона о ванпарничном поступку 21. јануара 2015. године („Службени гласник РС”, бр. 6/15), чиме се смањио број правних послова која се обавезно сачињавају у облику јавнобележничког записа, а увећао број случајева солемнизације, увеле детаљније процедуре потврђивања исправе (солемнизације) и судска заштита у случајевима када јавни бележник донесе одлуку о одбијању предузимања јавнобележничких радњи. Правилник о привременом броју јавнобележничких места и службеним седиштима јавних бележника и јавнобележничким местима за која ће се

расписати конкурс за првих 100 јавних бележника („Службени гласник РС”, бр. 31/12 и 57/14) предвиђа 371 јавнобележничко место. Од почетка организовања јавнобележничког испита, укупно 275 кандидата је положило јавнобележнички државни испит док је именовано 140 јавних бележника. Непрекидно се одржавају *ad hoc* семинари и радионице у сарадњи са *GIZ* Програмом за правне и правосудне реформе и Фондацијом за континентално право. Како би се обезбедила одрживост обуке јавних бележника, основана је радна група за израду програма за почетну и континуирану обуку коју чине представници Министарства правде, Правосудне академије и Јавнобележничке коморе, а 9. фебруара 2015. године основан је Стручни савет Јавнобележничке коморе који се састоји од стручњака из релевантних области правне материје и јавних бележника, у циљу усклађивања јавнобележничке праксе, а са тежњом да прерасте у Јавнобележничку академију. У међувремену је са Правосудном академијом потписан Меморандум о сарадњи како би се јавним бележницима обезбедила обука. Осим тога, 7. новембра 2014. године потписан је Меморандум о сарадњи са Високим саветом јавних бележника Француске док је *GIZ* усвојио План подршке за 2015. годину у циљу обезбеђења континуираних обука за јавне бележнике током 2015. године. До краја 2015. године усвојене су измене Закона о Правосудној академији како би јој се омогућило да такође обучава јавне бележнике. У децембру 2015. године, Народна скупштина је усвојила Закон о изменама Закона о јавном бележничтву, узимајући у обзир примедбе јавних бележника на тешкоће у спровођењу одређених делова Закона о јавном бележничтву, посебно у делу који се односи на Главу V, а која утврђује правила о јавнобележничким књигама и евиденцији. Радна група је решила техничке проблеме у практичној примени закона које је требало исправити како би се обезбедила његова ефикасна и јединствена примена, као и побољшан надзор и праћење рада јавних бележника од стране Министарства правде и Коморе.

Закон о посредовању у решавању спорова примењује се од 1. јануара 2015. године, а Министарство правде усвојило је сва потребна подзаконска акта за спровођење закона у периоду од децембра 2014. до априла 2015. године. Новина коју је донео Закон о посредовању у решавању спорова је издавање дозвола за посреднике и вођење Регистра о посредницима као јавне централизоване електронске базе података. Министарство правде је 6. фебруара 2015. године објавило јавни позив за доделу дозвола за посредовање, док је Регистар објављен на интернет страници 15. маја 2015. Регистар посредника је доступан јавности на адреси: <http://www.mpravde.gov.rs/intermediaries.php>. Дана 2. новембра 2015. године регистровано је укупно 204 посредника. Укупан број захтева за дозволе за посредовање дана 16. новембра 2015. године био је 253.

Закон такође предвиђа успостављање ефикасног система обука за посреднике у решавању спорова. Две организације су добиле статус акредитованих институција одговорних за спровођење основне обуке. Једна од тих организација је такође поднела програме за четири врсте специјализованих обука за шта је и добила одобрење. Све меродавне информације о успостављању система посредовања објављене су на сајту Министарства.

Од 1. октобра 2013. примена Законика о кривичном поступку из 2011. године почела је у свим судовима и јавним тужилаштвима опште надлежности и тиме је уведена тужилачка истрага као најзначајнија новина. Упркос почетним потешкоћама у имплементацији,

дошло је до значајног повећања процента поступка окончаних применом начела опортунитета кривичног гоњења и путем споразума о признању кривичног дела.

Када је реч о мерама предузетим за побољшање електронског правосудног система, обављена је свеобухватна анализа хардвера и софтвера уз подршку УСАИД-а и Министарства правде које је завршена фебруара 2015. године, а до краја првог тромесечја 2016. године планирано је да Министарство правде – сектор за ИКТ, спроведе детаљну анализу техничких и људских ресурса, као и квалитета података у систему.

У вези са побољшањем једнообразности судске праксе, завршена је прва фаза анализе нормативног оквира којим се регулишу питања: обавезујуће судске праксе, право на правни лек и надлежност у одлучивању о правном леку и питање објављивања судских одлука и судских образложења, у смислу ставова Венецијанске комисије. Друга фаза анализе уставних одредби је у току, а после тога, уз подршку стручњака, биће могуће да се разматрају евентуалне промене уставног и правног оквира.

Да би се побољшала доступност прописа и судске праксе, посебним законом о Формирању правно-информационог система Републике Србије, Јавном предузећу „Службени гласник” је омогућено да бесплатно за све кориснике интернета омогући доступност следећих података: незваничне консолидоване верзије постојећих прописа на државном нивоу, оригиналне званичне публикације у ПДФ формату, што подразумева основне текстове прописа и примерке Службеног гласника у којима су дотични амандмани објављени. Стога, тиме је омогућен слободан приступ комплетној бази свих свакодневно ажурираних и консолидованих прописа на нивоу Републике. Поред тога, од 1. јануара 2014. године, Службени гласник је направио базу података о судској пракси која је бесплатна и доступна (у циљу испуњавања ове обавезе отворено је 496 бесплатних приступних шифара са преко 4.800 приступних сесија).

Свеобухватна електронска база података о случајевима при Европском суду за људска права формирана је у оквиру Правосудне академије.

Реконструисана веб страница Врховног касационог суда има опсежну базу судске праксе, са одлукама постојећих судова и одлукама претходног Врховног суда. База података садржи око 4.500 одлука које су све анонимизирани, у складу са Правилником о замени и изостављању података из судских пресуда. Дана 21. августа 2015. године Врховни касациони суд је закључио Меморандум о сарадњи са Правосудном академијом, посвећен размени пресуда у базама података. Врховни касациони суд планира да допуни своју базу података одлукама апелационих судова и Управног, Прекршајног апелационог и Привредног апелационог суда, а све то уз подршку америчке амбасаде у Београду. Врховни касациони суд такође планира да направи базу података судских пресуда у циљу хоризонталне и вертикалне размене података између судова који користе САПС (Врховни касациони суд, Управни суд и апелациони судови).

У вези са јачањем капацитета и побољшања ефикасности рада одељења за судску праксу Врховног касационог суда, предузети су одређени кораци који се успешно реализују. Средином 2014. године, капацитети су ојачани ангажовањем једног судије и саветника за област судске праксе и заштите права на суђење у разумном року. Од марта 2015. године ангажован је консултант за област судске праксе. У овом тренутку, поред раније

поменутих активности, Врховни касациони суд обавља и низ послова усмерених ка обједињењу судске праксе, као што су: надзор над спровођењем Плана заједничког рада, организације, времена и места одржавања заједничких седница апелационих судова; учествује на састанцима, прикупља и систематизује спорна правна питања, правне ставове и закључке апелационих судова; разматра их на седницама својих одељења; објављује их на својој интернет страници - усклађује праксу у области заштите права на суђење у разумном року; организује састанке и конференције, како би се обезбедила јединствену примена закона у оквиру судова, Европске конвенције о људским правима и судске праксе Европског суда за људска права; редовно објављује сентенце из ове области права и прослеђује их свим судијама који се баве том врстом случајева. Усклађује судску праксу у области извршења: одговарајући на спорна правна питања; покреће различите форуме за размену искустава и размену спорних питања између основних и привредних судова, као и између судова и извршитеља. Организује обуке за правне саветнике и сараднике у различитим нивоима судова из области функционисања одељења за судску праксу при тим судовима, номенклатуре пресуда, технике евидентирања пресуда, и делатности тих одељења. У складу са препорукама Комисије за спровођење Националне стратегије за реформу правосуђа - 2013. до 2018. година, задатак Комисије за праћење спровођење Законика о кривичном поступку је допуњен, тако да је она преузела улогу механизма за надзор над спровођењем Законика о кривичном поступку. Ова делатност одвија се у оквиру Плана за уједначавање судске праксе, који је Врховни касациони суд усвојио у априлу 2014. године, као и Споразума председника апелационих судова о организацији, месту и времену одржавања заједничких седница апелационих судова, који је закључен на иницијативу и под надзором Врховног касационог суда. Одељење за судску праксу, Врховног касационог суда је 2015. године појачано додатним судским сарадницима - саветницима који учествују у раду Одељења и спроводе његове одлуке. Уз подршку Београдске канцеларије Савета Европе и Мулти-донаторског фонда за подршку правосуђу, Врховни касациони суд је јуна 2015. године одржао прву радионицу за судијске помоћнике и саветнике Одељења за судску праксу на државном и нивоу апелационих судова, са циљем да се ојачају капацитети ових одељења у вези са меродавним законима и подзаконским актима (који се односе на рад ових одељења), и различите вештине (комуникација, управљање предметима, извештавање). Врховни касациони суд је наставио са овим делатностима организујући радионицу децембра 2015. којом су такође била обухваћена одељења судске праксе свих виших судова. Смањење судског особља планирано у оквиру Закона о систему плата запослених у јавном сектору („Службени гласник РС”, бр. 18/16, могло би озбиљно да утиче на реализацију свих делатности у вези са судском праксом.

Поступци за ратне злочине у Републици Србији

Нормативни оквир за истраживање и процесуирање ратних злочина у Републици Србији обухвата:

Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС”, бр. 67/03, 135/04, 61/05, 101/07, 104/09, 101/11 др. закон 6/15) успостављен је институционални оквир за процесуирање ратних злочина. Поред наведеног закона, тренутно важећи нормативни оквир у области гоњења и кажњавања окривљених за ратне злочине у Републици Србији обухвата: Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05- исправка, 107/05- исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 и 108/14);

Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14); Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима („Службени гласник РС”, број 20/09); Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 85/05); Закон о сарадњи са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију („Службени гласник СРЈ”, број 18/02 и „Службени гласник СЦГ”, бр. 16/03); Закон о управљању миграцијама („Службени гласник РС”, број 107/12); Одлуку о оснивању Комисије за нестала лица Владе Републике Србије од 8. јуна 2006. године („Службени гласник РС”, број 49/06, 73/06, 116/06, 53/10 и 108/12); Меморандуме о сарадњи који су закључени између државних органа Републике Србије са надлежним органима држава региона (Хрватска, Босна и Херцеговина, Црна Гора) и Протокол о сарадњи са ЕУЛЕКС-ом, који имају за циљ непосредну сарадњу и ефикаснију размену информација о ратним злочинима и њиховим учиниоцима.

Институционалним оквиром и тренутним капацитетима органа надлежних за истраживање и процесуирање ратних злочина у Републици Србији обухваћени су:

1) Министарство унутрашњих послова, Служба за откривање ратних злочина: начелник службе, заменик начелника, два начелника одељења, четири шефа одељења, 43 припадника Службе; 2) Министарство унутрашњих послова, Јединице за заштиту; Одсек за помоћ и подршку жртвама и сведоцима: број запослених – три, 3) Тужилаштво за ратне злочине: тужилац, шест заменика тужиоца, два саветника, три сарадника; 4) Виши суд у Београду, Одељење за ратне злочине: шест судија, један судија за претходни поступак, 5) Апелациони суд у Београду, Одељење за ратне злочине, 6) Служба за помоћ и подршку жртвама и сведоцима: број запослених - три. 7) Комесаријат за избеглице и миграције, Сектор за пријем, смештај и збрињавање, реадмисију и трајна решења, Одсек за нестала лица (као административно - техничка подршка Комисији за нестала лица): број запослених - три.

У складу са чланом 2. Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, надлежност за ратне злочине у Републици Србији односи се на кривична дела из Кривичног законика, чланови од 370. до 386; 2) озбиљна кршења међународног хуманитарног права почињена на територији бивше Југославије од 1. јануара 1991. године, у складу са Статутом Међународног кривичног суда за бившу Југославију; 3) кривично дело из члана 333. Кривичног законика - помагање починиоцу после извршеног кривичног дела, ако је извршено у вези са кривичним делима наведеним у члану 2. тач. 1 и 2. Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине.

У циљу успостављања директне сарадње, а сарадња са ЕУЛЕКС-ом почела је 2008. године, како би се подстакла владавина права на Косову¹*. ЕУЛЕКС има овлашћења у различитим областима (на пример у случајевима ратних злочина, борби против организованог криминала и корупције) и саветодавну улогу. Својом стручношћу у области владавине права, ЕУЛЕКС помаже Косову²* на његовом путу ка европским интеграцијама,

¹ Овом ознаком се не прејудуцирају ставови о статусу, и у складу је са Резолуцијом 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о Косовској декларацији о независности.

² Овом ознаком се не прејудуцирају ставови о статусу, и у складу је са Резолуцијом 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о Косовској декларацији о независности.

пружајући и додатне информације у вези са ратним злочинима и починиоцима. У Србији се суђења за ратне злочине воде одвојено од редовних кривичних поступака, због посебних потреба сведока и жртава.

Поступање у предметима ратних злочина засновано је на добром правном оквиру за истрагу, кривично гоњење и суђење у овој врсти предмета. Постоји добра и ефикасна сарадња Тужилаштва за ратне злочине Републике Србије са органима гоњења у свим правосудним системима у региону и са Хашким трибуналом за бившу Југославију. Међутим, рад у вези са суђењима за ратне злочине захтева посебну пажњу. То укључује стратешки приступ за унапређење поступака за ратне злочине, како би се осигурало да су сви наводи на одговарајући начин истражени а затим и да је у складу с тим спроведено гоњење и суђење; да је обезбеђена сразмерност казни и једнак третман осумњичених, укључујући и официре високог ранга, који су наводно умешани у ратне злочине; појачану безбедност сведока; унапређену подршку сведоцима и жртвама; повећан степен поверљивости истрага, укључујући сведочења. За све то потребни су одговарајући судски и тужилачки капацитети.

По завршетку мандата Хашког трибунала, одговорност за процесуирање ратних злочина се потпуно преноси на Републику Србију, која мора да покаже да су њене институције посвећене процесуирању преосталих предмета ратних злочина, доприносећи процесу транзиционе правде, као и да имају одговарајуће капацитете за то.

Током сарадње са Хашким трибуналом, Србија је предала 46 осумњичених Међународном кривичном трибуналу за бившу Југославију. Србија свакодневно сарађује са тужиоцима Хашког трибунала. Треба напоменути да је Међународни резидуални механизам (у складу са Завршном стратегијом Међународног трибунала за бившу Југославију), почео са радом 1. јула 2013. године и да су се одређени проблеми појавили приликом преноса доказа у Тужилаштво за ратне злочине. Наиме, редиговане изјаве сведока дате истражитељима Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију се преносе, али без откривања идентитета сведока Тужилаштву за ратне злочине. Тренутно, Канцеларија Тужилаштва за ратне злочине прима само оскудан број појединачних изјава, али и даље без података о онима који би могли да идентификују починиоце. Република Србија се обавезала да обезбеди процесуирање важнијих учинилаца, без обзира на њихов чин.

Нови Законик о кривичном поступку (ЗКП) примењује се у поступцима за ратне злочине од 15. јануара 2012. године, чиме су измењени односи процесних субјеката. Нови ЗКП предвиђа да Тужилаштво (не истражни судија) руководи и предистражним поступком и истрагом (с могућношћу да спроведе истрагу против непознатог лица). Тужилаштво има надлежност да наложи полицији да спроведе одређене мере, док полиција има обавезу да поступа у складу с тим и да обавештава Тужилаштво, на његов захтев. Нови ЗКП је дао ширу надлежност тужилаштву у прикупљању доказа током истраге али и већу одговорност за законитост поступка прибављања доказа. Међу међународним посматрачима и организацијама постоји опште прихваћено мишљење да судови ефикасније обрађују предмете и да судије свој посао обављају боље, у оквиру нових правила поступка.

Пред правосудним органима Републике Србије надлежним за процесуирање ратних злочина, 184 лица су оптужена, а тренутно је 12 случајева је у току пред првостепеним

судом (против 45 оптужених), у поређењу са 10 предмета против 34 оптужена у периоду скрининга. Што се тиче регионалне сарадње, Србија у овом тренутку има 347 размењених информација и доказа у вези са 173 случаја из Хрватске, 56 из Босне и Херцеговине, 14 из Црне Горе и 104 из надлежности ЕУЛЕКС-а и (УНМИК) на подручју Косова и Метохије.³

*

Током 2015. године Радна група коју је основало Министарство правде (а која је укључивала представнике Вишег и Апелационог суда, Тужилаштва за ратне злочине, Јединице за заштиту сведока, Службе за откривање ратних злочина, Министарства правде, струковних удружења, Адвокатске коморе и академске заједнице) израдила је Националну стратегију за процесуирање ратних злочина и организовала широку јавну расправу. Истовремено, први Нацрт стратегије тужилаштва за истрагу и гоњење ратних злочина у Републици Србији, био је припремљен и достављен Радној групи за израду Националне стратегије за процесуирање ратних злочина, са идејом да се усклади са Нацртом националне стратегије. Влада је усвојила Националну стратегију на својој седници одржаној 20. фебруара 2016. године и Тужилаштво за ратне злочине почело је са усклађивањем Нацрта Тужилачке стратегије са усвојеном Националном стратегијом. Институције Републике Србије су почеле припремне активности за успостављање националне мреже за подршку жртвама и сведоцима у циљу побољшања положаја жртава и сведока ратних злочина, као и других кривичних дела. Експертски састанак о казненој политици у поступцима за ратне злочине одржан је 11. децембра 2015. године, а закључци са састанка су тренутно у изради.

2. Борба против корупције

Законодавни оквир којим се регулише и спроводи борба против корупције у Републици Србији обухвата:

Националну стратегију за борбу против корупције за период од 2013. до 2018. године („Службени гласник РС”, бр 57/13); Акциони план за спровођење Стратегије за борбу против корупције за период од 2013. до 2018. године („Службени гласник РС”, бр 71/13, 55/14); Стратегију истрага финансијског криминала („Службени гласник РС”, бр. 43/15), Закон о финансирању политичких активности („Службени гласник РС”, број 43/11, 123/2014); Закон о Агенцији за борбу против корупције („Службени гласник РС”, бр. 97/08, 53/10, 66/11-УС, 67/13-УС и 8/15-УС); Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13); Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10); Закон о заштити узбуњивача („Службени гласник РС”, број 128/14), Закон о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 124/12, 14/15 и 68/15); Закон о приватизацији („Службени гласник РС”, бр. 83/14, 46/15 и 112/15); Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14); Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела („Службени гласник РС”, број 32/13); Закон о ратификацији Конвенције УН против корупције („Службени лист СЦГ - међународни уговори”, број 12/05), Закон о организацији и надлежности државних органа у борби против организованог криминала, корупције и других тешких кривичних дела

³ Овом ознаком се не прејудуцирају ставови о статусу, и у складу је са Резолуцијом 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о Косовској декларацији о независности.

(„Службени гласник РС”, бр. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04 – др. закон, 45/05, 61/05, 72/09, 72/11 - закон, 101/11 – др. закон и 32/13), при том имајући у виду да је борба против корупције питање које има хоризонталну, мултидисциплинарну димензију због чега ни један део правних тековина Европске уније непосредно не обухвата област борбе против корупције, те се стога примењују Европске уније и међународни стандарди за борбу против корупције.

Република Србија је ратификовала све значајније међународне инструменте у борби против корупције. Генерално, закони и прописи су делимично усклађени са прихваћеним међународним стандардима. Да би се утврдили недостаци у законским решењима, представници Републике Србије активно су укључени у процену усклађености коју спроводе европске и међународне организације, као што су евалуација од стране Групе земаља за борбу против корупције (ГРЕКО) и Канцеларија Уједињених нација за борбу против дроге и криминала. План за усклађивање унутрашњег правног система са правним тековинама Европске уније за период од 2013. до 2018. године, утврђен је Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније. Основне смернице за планирање неопходних законских промена представљале су мере претходно утврђене Акционим планом за спровођење Националне стратегије за борбу против корупције, за период од 2013. до 2018. године.

Национална стратегија за борбу против корупције и пратећи Акциони план такође предвиђају низ конкретних мера за борбу против корупције у осетљивим областима као што су: здравство, порези, образовање, полиција, царина и локална самоуправа. Практична реализација планираних мера представљаће показатељ напретка у борби против корупције у овим областима високог коруптивног ризика. Стога је неопходно прикупити меродавне податке о обиму и начину спровођења предвиђених мера како би се утврдио њихов утицај и предвидели следећи кораци за наставак борбе против корупције у областима високог ризика. Велики део неопходних реформи односи се на успостављање одговарајућег правног, институционалног и административног оквира. По успостављању горе наведених кључних темеља за борбу против корупције у областима високог ризика, релевантни показатељ напретка биће доследна примена успостављених механизма у пракси.

Конвенција УН против корупције, Мерида 2003., ратификована је Законом о ратификацији Конвенције УН против корупције. Конвенција се имплементира кроз бројне одредбе Кривичног законика, али и кроз друге прописе и секторске акционе планове у областима посебно угроженим корупцијом, као што су јавне набавке.

Кривичноправна конвенција за борбу против корупције Савета Европе, отворена за приступ од 27. јануара 1999. године, ратификована је Законом којим се потврђује Кривичноправна конвенција за борбу против корупције („Службени гласник СРЈ” - међународни уговори, бр. 18/05), као и Законом о потврђивању Додатног протокола Кривичноправне конвенције о корупцији („Службени гласник РС” - међународни уговори, бр. 102/07).

Грађанскоправна конвенција за борбу против корупције Савета Европе, отворена за приступ од 4. новембра 1999. године, ратификована је Законом о потврђивању Грађанскоправне конвенције за борбу против корупције („Службени гласник РС” - међународни уговори, број 102/07). ГРЕКО је закључио да је Србија на задовољавајући

начин применила четрнаест од петнаест препорука садржаних у Трећем кругу евалуационог извештаја. Само једна препорука остала је делимично спроведена.

Конвенција о прању новца, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом ратификована је Законом којим се потврђује Конвенција о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма („Службени лист СРЈ” - међународни уговори, бр. 7/02; 18/05).

Правни основ за заштиту финансијских интереса Европске уније, који је предвиђен Конвенцијом о заштити финансијских интереса Европских заједница ОЈ Ц 316, од 27. новембра 1995. године, са Првим и другим протоколом уз Конвенцију, обезбеђен је у правном систему Републике Србије тиме што је финансијска помоћ Европске уније унета у категорију јавних прихода, који чине буџет Републике Србије, а која се користи за финансирање уставних надлежности Републике Србије. Члановима 14. и 23. Закона о буџетском систему уведена је финансијска помоћ Европске уније у правни систем Републике Србије. Чланом 68б Закона о буџетском систему предвиђено је да послове координације активности у области спречавања неправилности и превара у поступању са финансијским средствима Европске уније, подршке раду мреже за сузбијање неправилности и превара, као и координације правне, оперативне и техничке сарадње са Европском канцеларијом за борбу против превара и другим надлежним телима и службама Европске комисије обавља Министарство финансија. Сви меродавни прописи којима се кажњава злоупотреба буџетских средстава Републике Србије једнако се примењују и на финансијску помоћ Европске уније, осигуравајући тако минималну заштиту финансијских интереса Европске уније која је једнака заштити која постоји за национални буџет. Кривични законик садржи одредбе које су у смислу садржаја јасно усклађене са дефиницијама одредаба Конвенције о заштити финансијских интереса европских заједница и њеним протоколима. Поред Кривичног законика, релевантни прописи који се односе на заштиту финансијских интереса Европске уније прецизирају и допуњују опште одредбе садржане у Кривичном законнику. Питање заштите финансијских интереса Европске уније детаљно је представљено у Преговарачкој позицији Републике Србије за Међувладину конференцију о приступању Републике Србије Европској унији за поглавље 32 - Финансијски надзор, која је усвојена 31. јула 2014. године.

Законодавство Републике Србије усклађено је са Конвенцијом ОЕЦД о борби против подмићивања страних јавних функционера у међународним пословним трансакцијама, од 17. децембра 1997. године (чланови од 103-108 КЗ, Закон о порезу на добит правних лица („Службени гласник РС”, бр. 25/01, 80/02, 80/02 – др. закон, 43/03, 84/04, 18/10, 101/11, 119/12, 47/13, 108/13, 68/14 – др. закон, 142/14, 91/15 и 112/15), Закон о пореском поступку и пореској администрацији („Службени гласник РС”, бр. 80/02, 84/02 – испр., 23/03 – испр., 70/03, 55/04, 61/05, 85/05 – др. закон, 62/06 – др. закон, 61/07, 20/09, 72/09 – др. закон, 53/10, 101/11, 2/12 – испр., 93/12, 47/13, 108/13, 68/14, 105/14, 91/15, 112/15 и 15/16), Закон о рачуноводству („Службени гласник РС”, број 62/13), Закон о ревизији („Службени гласник РС”, број 62/13), Закон о банкама („Службени гласник РС”, бр. 107/05, 91/10 и 14/15), као и када се ради о пореским кривичним делима која су садржана у Кривичном законнику. Члан 9. наведене Конвенције реализује се Законом о узајамној правној помоћи у кривичним стварима („Службени гласник РС” бр. 20/09). Члан 10. Конвенције који се

односи на поступак екстрадиције, предвиђен је Законом о међународној правној помоћи у кривичним стварима (чл. 18-37.).

Правни оквир Републике Србије усклађен је са Оквирном одлуком Савета 2003/568/ЈНА, од 22. јула 2003. о борби против корупције у приватном сектору, ОЈ Л 192, 31.7.2003, стр. 54. Подмићивање у приватном сектору криминализовано је у свом активном облику у члану 368. став 5. Кривичног законика и у пасивном облику у члану 367. став 6. Кривичног законика. Члан 2. ове Оквирног одлуке криминализован је члановима 33. 34. и 35. Кривичног законика. Став 3. члана 4. спроводи се чланом 79. КЗ, који предвиђа мере безбедности. Народна скупштина усвојила 2008. године Закон о одговорности правних лица за кривична дела („Службени гласник РС”, број 97/08) у циљу усклађивања са члановима 5. и 6. наведене Оквирне одлуке. Члан 7. Одлуке се у потпуности спроводи чланом 6. Кривичног законика, који предвиђа примену кривичног законодавства на територији Републике Србије.

Конвенција УН против транснационалног организованог криминала, (Палермо, децембар 2000. године) ратификована је Законом о потврђивању Конвенције УН против транснационалног организованог криминала („Службени лист СРЈ” - међународни уговори, бр. 6/01) и додатним протоколима, као и Кривичним закоником.

Законодавни оквир којим се регулише превенција корупције у Србији обухвата:

Закон о Агенцији за борбу против корупције; Закон о финансирању политичких активности; Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја; Закон о јавним набавкама; Закон о приватизацији.

Усвајањем Закона о финансирању политичких активности Републике Србије значајно је унапређен законски оквир у овој области, и омогућена пуна примена ГРЕКО препорука. Агенција за борбу против корупције представила је 31. маја 2013. године Први извештај о контроли трошкова политичких субјеката - изборна кампања, након избора 2012. године, након чега су уследила још два извештаја. Законом о изменама и допунама Закона о финансирању политичких активности („Службени гласник РС”, број 123/14) уведене су одређене новине у овој области: политичке партије имају прилику да купују непокретности из буџетских извора под условом да непокретности користе само за потребе обављања политичких активности; годишњи финансијски извештаји се достављају Агенцији за борбу против корупције, уместо објављивања у Службеном гласнику; извори финансирања редовних активности политичких субјеката се сада користе и за финансирање трошкова изборне кампање.

Закон о Агенцији за борбу против корупције предвиђа широк спектар надлежности Агенције као што су решавање о сукобу интереса и неспојивости функција, контрола имовине јавних функционера, вођење регистра о јавним функционерима, њиховој имовини приходима и поклонима, контрола финансирања политичких субјеката, разматрање представки, анализа прописа, надзор над применом планова интегритета, увођење програма обука у предметној области, међународна сарадња, и тако даље.

Право грађана на приступ информацијама од јавног значаја успостављено је **Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја**. Упркос чињеници да се

садашњи закон базира на међународним стандардима за остваривање права у смислу метода за заштиту права, покривености представника власти, броја и врсте изузетака који одступају од принципа слободног приступа информацијама и сличних критеријума, деветогодишња пракса примене овог закона показује да су потребна унапређења.

Законодавни оквир Републике Србије обезбеђује адекватну заштиту лица која пријављују сумњу на корупцију или било које друге незаконите радње (**узбуњивачи**), имајући у виду да таква лица могу да сносе одређене последице, често и оне које утичу на њихов радни статус. Главни циљ овог закона је да се успостави ефикасна и делотворна заштита лица која пријављују корупцију. Поред успостављања адекватног правног оквира, предвиђено је и низ мера за ефикасно спровођење прописа у пракси и подизање свести о значају и методама за заштиту узбуњивача.

Закон о јавним набавкама предвиђа низ мера за јачање контроле и надзора над спровођењем поступка јавних набавки. Предвиђене су посебне одредбе о спречавању корупције и сукоба интереса, као и већа транспарентност у поступцима јавних набавки.

Нови **Закон о приватизацији** усвојен је у циљу побољшања законских одредби у процесу приватизације и отклањања недостатака који су доводили до злоупотреба. Усвајање новог закона представља почетак реализације Акционог плана за спровођење Стратегије, која пружа низ других мера за унапређење ове области.

Законодавни оквир који регулише репресију корупције у Србији подразумева: Стратегију истраге финансијског криминала за период од 2015. до 2016. године, Кривични законик, Законик о кривичном поступку, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Закон о организацији и надлежности државних органа у борби против организованог криминала, корупције и других тешких кривичних дела.

Кључна мера у области сузбијања корупције је усвајање **Стратегије истраге финансијског криминала за период од 2015. до 2016. године**. Ова стратегија је интегрални документ који обухвата значајан број антикорупцијских репресивних мера. Стратегија истраге финансијског криминала предвиђа специјализацију по питањима привредног криминала у полицији, јавном тужилаштву и четири апелациона суда, напредне обуке у области истрага финансијског криминала у четири апелациона суда у сарадњи са Правосудном академијом, формирање радних група састављених од полицајаца и службеника других релевантних државних органа, именовање официра за везу са јавним тужилаштвом и полицијом у сваком органу који долази у контакт са подацима који су тичу финансијског криминала.

Кривични законик предвиђа следећа кривична дела значајна за борбу против корупције: давање и примање мита, поткупљивање државних и међународних јавних званичника, проневера, злоупотреба или друга незаконита поступања јавних функционера, трговина утицајем, злоупотреба службеног положаја, примање мита и малверзације у приватном сектору, прање новца, прикривање, ометање правде.

Закоником о кривичном поступку утврђена су правила која имају за циљ спречавање оптужења било које невине особе и која омогућавају да се починилац кривичног дела

казни у складу са условима предвиђеним Кривичним закоником, на основу законитог и правично спроведеног поступка. Такође, Законик о кривичном поступку предвиђа посебне истражне технике које се користе да би се олакшало праћење токова прихода стечених кривичним делом.

Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела је закон који значајно утиче на сузбијање економске моћи организованог криминала. Такође, Законик о кривичном поступку предвиђа посебне истражне технике које се користе да би се олакшало праћење токова прихода стечених кривичним делом.

Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела прописује одговарајућу институционалну структуру у погледу формирања посебних одељења у полицији, јавном тужилаштву, судовима и притворским јединицама, које се баве корупцијом на високом нивоу.

Институционални оквир

Институционална структура у спровођењу антикорупцијских мера подразумева:

Координационо тело за спровођење Националне Стратегије за борбу против корупције за период од 2013. до 2018. године (Координационо тело), **Агенцију за борбу против корупције** (АБПК), **Савет за борбу против корупције** (Савет).

Успостављен је систем координације и праћења примене антикорупцијских докумената, у смислу ефикасне имплементације стратешких докумената у области борбе против корупције.

Координацију мера предвиђених Националном Стратегијом за борбу против корупције врши Координационо тело. Министарство правде (МП) пружа административну подршку Координационом телу преко Групе за координацију (Група). Савет и МП учествују у процесу координације.

Имајући у виду да борба против корупције представља један од кључних приоритета, Влада је усвојила Одлуку о оснивању Координационог тела 7. августа 2014 године. Председник Координационог тела је председник Владе. Чланови овог тела су: министри задужени за послове правосуђа и финансија и један члана Савета за борбу против корупције. Сходно томе, координација се врши на највишем политичком нивоу. Председник Владе одржава састанке Координационог тела најмање једном у шест месеци. Надлежност Координационог тела биће проширена изменом Одлуке о оснивању Координационог тела, како би се њоме обухватило и спровођење Акционог плана за Поглавље 23. - потпоглавље Борба против корупције.

На политичко-техничком нивоу, државни секретар задужен за борбу против корупције (у МП) учествује у раду Координационог тела, координишући рад државних органа. Сваки државни орган надлежан за спровођење Акционог плана одређује једну контакт особу задужену за борбу против корупције, која одржава контакт са државним секретаром. Такође, Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом одредила је контакт особу која комуницира са државним секретаром. Државни секретар задужен за борбу против корупције, уз подршку Групе, води билатералне и мултилатералне састанке са другим државним органима, одговорним субјектима за спровођење мера и активности предвиђених Стратегијом и Акциониом планом. Државни секретар задужен за борбу против корупције у МП одржава тромесечне састанке са свим заинтересованим странама који спроводе Стратегију и Акциони план. Државни секретар задужен за борбу против корупције у МП и Група чине везу између свих државних органа, заинтересованих страна који спроводе Стратегију и Координационог тела.

Задатак **Савета за борбу против корупције** као стручног, саветодавног тела Владе је да: врши преглед активности у области борбе против корупције, предлаже Влади мере које треба предузети у циљу ефикасне борбе против корупције и прати њихово спровођење, као и да предузима иницијативе за доношење прописа, програма и других аката и мера у овој области. Као саветодавно тело Владе, Савет за борбу против корупције редовно припрема и доставља извештаје и иницијативе Влади о појавним облицима корупције као и о системској корупцији, али је недостајао интерактивни однос између ова два тела. Саставни део трећег дела, даље у тексту, су предвиђене мере чија ће реализација осигурати да Влада и надлежни државни органи систематски разматрају извештаје и иницијативе Савета за борбу против корупције у процесу спровођења мера из области борбе против корупције.

Агенција за борбу против корупције (Агенција) је самосталан и независан државни орган, који за свој рад одговара искључиво Народној скупштини. Закон о Агенцији за борбу против корупције прописује многобројне надлежности Агенције као што су: решавање о сукобу интереса и неспојивости функција јавних функционера, контрола имовине и прихода јавних функционера, вођење неопходних регистара, контрола финансирања политичких субјеката, разматрање представки грађана, анализа прописа, увођење програма обука, надзор над применом плана интегритета, међународна сарадња и др. Иако је Агенција показала одређене резултате у обављању својих надлежности, утврђено је да постоји потреба за редефинисањем надлежности и јачањем капацитета Агенције, како би се обезбедила већа ефикасност.

Специјализоване институције у области репресије корупције:

Тужилаштво за организовани криминал је јавно тужилаштво посебне надлежности, које је формирано за територију Републике Србије, и које поред кривичних дела у вези са организованим криминалом, поступа и у предметима кривичних дела у вези са корупцијом.

Посебно одељење Вишег суда у Београду је првостепени суд за поступање у кривичним предметима из члана 2. Закона о организацији и надлежности државних органа у борби против организованог криминала, корупције и других тешких кривичних дела.

Посебно одељење Апелационог суда је другостепени орган за поступање у кривичним предметима из наведеног члана 2. Закона о организацији и надлежности државних органа у борби против организованог криминала, корупције и других тешких кривичних дела.

Одсек за борбу против корупције је део Одељења за борбу против организованог финансијског криминала у оквиру Службе за борбу против организованог криминала, у Управи криминалистичке полиције у оквиру Министарства унутрашњих послова.

Сектор унутрашње контроле у оквиру Министарства унутрашњих послова, сходно Закону о полицији, врши контролу законитости рада полицијских службеника као и других запослених у министарству и за свој рад одговара министру унутрашњих послова.

Најзначајније прелазне мере предузете након Аналитичког прегледа (screening) подразумевају усвајање Стратегије истрага финансијског криминала и нови Закон о заштити узбуњивача („Службени гласник РС”, број 128/14), заједно са свим пратећим подзаконским актима. Осим тога, улога Савета за борбу против корупције у законодавном поступку је ојачана, будући да чланови Савета имају активну улогу у раду радних група за израду закона (нпр. Радна група за израду Кривичног законика, Закона о организацији и надлежности државних органа у борби против корупције и организованог криминала).

Анализа потреба усклађивања Кривичног законика са стандардима Европске уније и студија случаја о имплементацији главе Кривичног законика посвећене привредним кривичним делима се спроводи. Такође, спроводи се Анализа организационе структуре, капацитета и надлежности државних органа у борби против организованог криминала и корупције у циљу побољшања ефикасности и јачања независности свих релевантних институција.

Развијен је софтвер за извештавање о спровођењу Националне стратегије за борбу против корупције и Акционог плана за њено спровођење, као и софтвер за планове интегритета. Ови софтвери омогућавају лакше праћење и извештавање о активностима прописаним Националном стратегијом за борбу против корупције и Акционим планом за њено спровођење.

Организације цивилног друштва (ОЦД) активно су укључене у процес праћења горе наведених стратешких докумената путем алтернативног извештавања, у циљу постизања веће транспарентности и објективности у погледу постигнутих резултата.

Измењен је Закон о јавним набавкама како би се омогућила боља примена принципа јавних набавки, као и даље усклађивање са правним тековинама Европске уније, у складу са Стратегијом развоја јавних набавки у Републици Србији за период од 2014. до 2018. године („Службени гласник РС”, број 122/14) и акционим планом за њено спровођење. Портал јавних набавки је унапређен увођењем нових функција које омогућавају већу транспарентност поступака јавних набавки и веће учешће јавности у праћењу трошења буџетских средстава.

Капацитети Државне ревизорске институције су ојачани у смислу контроле пословања јавних предузећа и ефикасног спровођења контроле парламентарних странака, путем јавног конкурса за ангажовање ново-запослених.

Кампања за подизање свести о важности узбуњивања и коришћења канала за пријаву незаконитих радњи континуирано се обавља. До сада је обављено готово 50 стручних обука за судије свих виших судова, на територији четири апелациона суда у Републици Србији.

Република Србија је посвећена обезбеђивању пуне повезаности и комплементарности Акционог плана за Поглавље 23 са Националном стратегијом за борбу против корупције и пратећим Акционим планом, који је тренутно у фази ревизије.

3. Основна права

Заштита људских и мањинских права загарантована је Уставом Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 98/06.). На основу члана 18. Устава Републике Србије, људска и мањинска права загарантована Уставом непосредно се примењују. Такође, Устав Републике Србије гарантује да се људска и мањинска права, загарантована општеприхваћеним уредбама међународног права, које су ратификоване међународним уговорима и законима, остварују непосредно. Устав Републике Србије предвиђа у члану 16. да су општеприхваћена правила међународног права, ратификована међународним уговорима, саставни део правног уређења Републике Србије и да се остварују непосредно. Други део (чланови 18. до 81.) Устава Републике Србије посвећен је заштити људских и мањинских права и слобода и овом питању је посвећено више од трећине Устава Републике Србије.

Србија у потпуности прихвата све вредности и принципе Повеље о основним правима Европске уније.

Сви органи јавне власти учествују у заштити и промоцији људских права, у оквиру својих надлежности. Институционални оквир за заштиту основних права у Републици Србији подразумева следеће органе:

- Народну скупштину (Скупштински Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова, Комисија за контролу извршења кривичних санкција);

- Влада тела за унапређење и заштиту људских права: Канцеларија за људска и мањинска права, Комесаријат за избеглице и миграције, Републички секретаријат за законодавство и Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом.

- Надлежна министарства: Министарство правде, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство културе и информисања, Министарство здравља, Министарство унутрашњих послова и Министарство спољних послова.

- Саветодавна тела Владе: Савет за права детета, Координационо тело за родну равноправност, Савет за особе са инвалидитетом, Савет Владе за борбу против трговине људима, Савет за националне мањине, Савет за унапређење положаја Рома и спровођење Декаде укључивања Рома, СИПРУ – тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва итд.

- Независни државни органи за заштиту и унапређење људских права: Заштитник грађана, Покрајински заштитник грађана - омбудсман, заштитник грађана на локалном нивоу, Повереник за заштиту равноправности, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

- Надлежни покрајински органи: Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине-националне заједнице, Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова, Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију, Покрајински секретаријат за културу и информисање.

Заштиту људских и мањинских права у Републици Србији обезбеђују редовни судови и Уставни суд.

Људско достојанство

Људско достојанство заштићено је чланом 23. Устава Републике Србије, који наводи да је људско достојанство неприкосновено и да су сви дужни да га поштују и штите.

Право на живот и лични интегритет

Члан 25. Устава Републике Србије, наводи да је физички и психички интегритет неповредив, док Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05 88/05, 107/05, 72/09, 111/09 и 121/12) посвећује посебно поглавље заштити живота и телесног интегритета (чланови од 113. до 127.) и посебно поглавље о кривичним делима против човечности и других добара заштићених међународним правом (чланови од 370. до 393.а).

Забрана мучења и других нечовечних или понижавајућих казни и поступака

Нормативни оквир који гарантује забрану мучења и других нечовечних или понижавајућих казни и поступака садржи следеће законе: Устав Републике Србије, Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, и 55/2014), Кривични законик, Закон о извршењу кривичних санкција („Службени гласник РС”, број 55/14), Закон о полицији („Службени гласник РС”, број 6/16), Закон о заштити лица са менталним сметњама („Службени гласник РС”, број 45/13).

Реконструкција постојећих завода у складу са европским стандардима се успешно реализује. У Окружном затвору у Београду до сада је реновиран и настањен један блок, као и у Специјалној затворској болници у Београду. Саграђен је и павиљон за лица којима је одређена мера обавезног психијатријског лечења. Истовремено, у Казнено-поправном заводу Ваљево, један блок је реновиран и усељен, а радови на другом блоку су у току, док је пројектна документација за реновирање Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу завршена. Покренута је изградња нових објеката и одељења у циљу побољшања животних услова у затворима. У вези са изградњом новог затвора у Панчеву, добијена је грађевинска дозвола и усвојен је Споразум о зајму између Развојне банке Савета Европе и Републике

Србије за изградњу затвора у Панчеву. Тендер за избор извођача радова за изградњу је у току. Изградња новог затворског комплекса у Крагујевцу напредује, а усвајање Оквирног уговора о зајму се очекује у првој половини 2016. године.

Како би се обезбедио ефикаснија судска контрола и надзор над правима лица лишених слободе, штампа се и дистрибуира Закон о извршењу кривичних санкција и правилници којима се регулише статус лица лишених слободе. Поред тога, штампа се и дистрибуира Упутство и Приручник за затворенике и притворенике, као и обрасци за притужбе и жалбе.

Отварањем преосталих девет канцеларија за ванзаводске санкције, успостављена је национална мрежа канцеларија за ванзаводске санкције, чиме је и комплетирана мрежа од 25 канцеларија. Формирање мреже канцеларија за ванзаводске кривичне санкције, праћено је сталним обукама за носиоце правосудних функција и нових повереника за ванзаводске санкције. Нацрт правилника за извршење ванзаводских кривичних санкција усвојен је у јесен 2015. године, у складу са Правилником о процедурама за рад повереника за ванзаводске санкције. У циљу јачања сарадње и стварања услова за успешну социјалну реинтеграцију осуђених лица након отпуста, потписана су два протокола о сарадњи између канцеларија за ванзаводске санкције и јединица локалне самоуправе, у Ваљеву и Нишу.

Забрана ропства, положаја сличног ропству и принудног или обавезног рада

Ропство или положај сличан ропству и принудни рад забрањени у складу са чланом 26. Устава Републике Србије. Право на рад и слободан избор запослења загарантовани су Уставом Републике Србије. Поглављем 19. - Социјална политика и запошљавање, регулисани су аспекти који се односе на Закон о раду; при чему аспекти у вези са трговином људима представљају део *Поглавља 24. - Правда, слобода и сигурност.*

Поштовање права на приватност стана, породичног живота и преписке

Устав Републике Србије у члану 40. члану 41. и члану 42. предвиђа неповредивост стана, право на тајност писама и других средстава комуницирања и заштиту личних података. Следећим законима утврђена су ова права: Законом о заштити личних података („Службени гласник РС”, бр. 97/08, 104/09 - др. закон 68/12 - Одлука УС и 107/12), Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10), Породичним законом („Службени гласник РС”, бр. 18/05, 72/11, др. закон и 6/15) чланом 2. став 1., чланом 61., чланом 61. став 5., члановима 206., 323., 328, члановима од 311. до 315., члановима 320. и 321. и члановима 323., 324. и 331., затим Кривичним закоником, члановима од 139. до 146. инкриминисана је повреда права која се тичу приватности и неповредивости стана, незаконитог претреса, неовлашћеног откривања тајне, кршења тајности писама и других пошиљки, неовлашћеног прислушкивања и снимања, фотографисања, неовлашћеног објављивања и приказивања туђег списка, портрета и снимка, неовлашћено изношење личних и породичних прилика (члан 172.) и Закоником о кривичном поступку, који садржи одредбе о претресу стана и лица.

Право на брак и заснивање породице

Устав Републике Србије предвиђа у члану 62. да свако има право да слободно уђе у брак и да га раскине, док члан 63. предвиђа да свако има право да слободно одлучује о рођењу. Породични закон детаљно регулише питања брака и породице у члановима од 15. до 41. док Кривични законик садржи дела против брака и породице у глави 19.

Слобода мисли, савести и вероисповести

Слобода мисли, савести и вероисповести зајемчена је чланом 43. Устава Републике Србије, а члан 44. наводи да су цркве и верске заједнице равноправне и слободне да уређују своју унутрашњу организацију, верске послове, да јавно врше верске обреде, да оснивају верске школе, социјалне и добротворне установе и да њима управљају, у складу са законом. Члан 45. Устава Републике Србије гарантује право на приговор савести и прописује да нико није дужан да испуњава војну или другу обавезу која укључује употребу оружја, противно својој вери или убеђењима. Следећи закони наводе и додатно јемче права заштићена Уставом: Закон о црквама и верским заједницама („Службени гласник РС”, број 36/06), Закон о државним и другим државним празницима у Републици Србији („Службени гласник РС”, бр. 43/01, 101/07 и 92/11), Закон о Војсци Србије („Службени гласник РС”, бр. 116/07, 88/09 и 101/10 - др. закони, 10/15 и 88/15 - одлука УС); Чланови 25. и 131. Кривичног законика омогућавају правну заштиту слободе мисли, савести и вероисповести.

Нормативни оквир за заштиту тих слобода заокружен је следећим прописима: Уредба о организовању и остваривању верске наставе и наставе изборног предмета у основној и средњој школи („Службени гласник РС”, број 46/01); Уредба о вршењу верске службе у Војсци Србије („Службени гласник РС”, број 22/11); Уредба о уплати доприноса за обавезно пензијско и инвалидско и здравствено осигурање за свештенике и верске службенике („Службени гласник РС”, број 46/12); Уредба о Канцеларији за сарадњу са црквама и верским заједницама („Службени гласник РС”, број 75/12); Правилник о садржини и начину вођења Регистра цркава и верских заједница („Службени гласник РС”, број 64/06).

Институционални оквир за заштиту слободе мисли, савести и вероисповести састоји се од Министарства правде, које је одговорно, између осталог, за вођење Регистра цркава и верских заједница и припрему прописа о црквама и верским заједницама. Поред тога, Управа за сарадњу са црквама и верским заједницама је саставни део Министарства правде. Министарство одбране и Војска Србије одговорни су за организацију верских служби и остваривање слободе вероисповести у Војсци Србије.

До краја II квартала 2016. године се очекује упоредна правна анализа коју припремају стручњаци Правног факултета Универзитета у Београду о уређењу статуса цркава и верских заједница, чији је циљ успостављање посебних критеријума који су усклађени са најбољом праксом земаља чланица ЕУ у региону.

Слобода изражавања, укључујући слободу и плурализам медија

Слобода мишљења и изражавања јемчи се чланом 46. Устава Републике Србије и може се законом ограничити ако је то неопходно ради заштите права и угледа других, чувања ауторитета и непристрасности суда и заштите јавног здравља, морала демократског друштва и националне безбедности Републике Србије.

Према члану 50. Устава Републике Србије, у Републици Србији нема цензуре. Свако је слободан да, на начин предвиђен законом, оснива новине и друга средства јавног обавештавања. Надлежни суд може спречити ширење информација и идеја путем средстава јавног обавештавања само ако је то у демократском друштву неопходно ради спречавања позивања на насилно рушење Уставом утврђеног поретка или нарушавања територијалног интегритета Републике Србије, спречавања пропагирања рата или подстрекавања на непосредно насиље или ради спречавања заговарања расне, националне или верске мржње којим се подстиче на дискриминацију, непријатељство или насиље.

У августу 2014. године, Народна скупштина је усвојила нови сет медијских закона: Закон о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС”, бр. 83/14 и 58/15), Закон о електронским медијима („Службени гласник РС”, бр. 83/14 и 6/16 – др. закон) и Закон о јавним медијским сервисима („Службени гласник РС”, бр. 83/14 и 103/15). Кривични законик садржи одредбе о кривичним делима против части, достојанства и безбедности новинара. У складу са изменама и допунама Кривичног законика из децембра 2012. године, укинута је кривично дело клевете, повреда части је декриминализирана, а говор мржње је признат као отежавајућа околност. Стратешки оквир за развој медија у Србији заснива се на Стратегији развоја система јавног информисања у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 75/11) за период од 2011. до 2016. године.

Институционални оквир за заштиту слободе изражавања и плурализма медија чине Министарство културе и информисања, које обавља послове државне управе у области информисања, Регулаторно тело за електронске медије, која је независно регулаторно тело, као и Савет за штампу, које као само-регулаторно тело надзире поштовање Етичког кодекса новинара у Србији у штампаним медијима и одлучује о жалбама појединаца и институција у вези конкретног садржаја штампе. Савет за штампу има улогу посредника у случајевима сукоба.

Започета је примена новог сета медијских закона. Организована је конференција како би се промовисали нови медијски закони и подигла свест међу заинтересованим странама. Поред тога, Министарство културе и информисања обезбедило је медијима, удружењима новинара и судијама из области медијског права низ обука о примени нових медијских закона и промовисању најбоље праксе и европских стандарда. Регистар медијских услуга је већ успостављен и оперативан. Ефикасан, свеобухватан и транспарентан Регистар медија формиран је 2015. године.

Државно веће тужилаца усвојило је Комуникациону стратегију Државног већа тужилаца и Републичког јавног тужилаштва за период 2015-2020, која има за циљ дефинисање односа, метода и обима међусобне комуникације у покушају спречавања цурења информација о кривичним истрагама. Истовремено, Комисија за разматрање чињеница до којих се дошло истрагама које су вођене поводом убистава новинара наставила је да ради и пружа кључне налазе релевантним институцијама.

Слобода окупљања и удруживања, укључујући слободу формирања политичких партија и право оснивања синдиката

Устав Републике Србије уређује слободу окупљања чланом 54, који предвиђа да грађани могу слободно да се окупљају и да окупљање у затвореном простору не подлеже одобрењу

ни пријављивању. Устав Републике Србије налаже да се зборови, демонстрације и друга окупљања грађана на отвореном простору пријављују државном органу, у складу са законом, и да се слобода окупљања може законом ограничити само ако је то неопходно ради заштите јавног здравља, морала, права других или безбедности Републике Србије.

Народна скупштина усвојила је дана 26.01.2016. године Закон о јавном окупљању („Службени гласник РС”, бр. 6/16), којим се уређује слобода окупљања у складу са правним тековинама Европске Уније. Овим законом се, између осталог, уређује начин пријављивања окупљања, разлози за ограничење слободе окупљања, место и време одржавања окупљања и др.

Члан 55. Устава Републике Србије гарантује слободу удруживања, укључујући и оснивање политичких странака или синдиката. Забрањена су тајна и паравојна удружења. У надлежности је Уставног суда да забрани само оно удружење чије је деловање усмерено на насилно рушење уставног поретка, кршење зајемчених људских или мањинских права или изазивање расне, националне и верске мржње. Законодавни оквир који уређује слободу удруживања састоји се од следећих закона: Закон о удружењима („Службени гласник РС”, бр. 51/09 и 99/11 - др. закон), Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре („Службени гласник РС”, бр. 99/11 и 83/14), Закон о политичким странкама („Службени гласник РС”, број 36/09 и 61/15 - одлука УС) и Закон о раду („Службени гласник РС”, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14).

Министарство државне управе и локалне самоуправе обавља послове државне управе који се односе, између осталог, на политичке или друге организације, осим синдикалног организовања, које се води у Регистру политичких странака. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања одлучује о регистрацији синдиката.

Принцип забране дискриминације и положај социјално угрожених лица и особа са инвалидитетом

Било каква дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националног и друштвеног порекла, на основу рођења, вероисповести, политичког убеђења или личног мишљења, имовног стања, културе, језика, старости, психичког или физичког инвалидитета, забрањена је чланом 21. Устава Републике Србије. Република Србија може увести посебне мере ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима, како предвиђа Устав Републике Србије у члану 21. став 4. Такве уведене мере неће се сматрати дискриминацијом.

Стратешки оквир Републике Србије у области забране дискриминације, пре свега, обухвата Стратегију превенције и заштите од дискриминације („Службени гласник РС”, број 60/13), која је усвојена у циљу спречавања дискриминације и побољшања положаја девет угрожених група (жене, деца, особе са инвалидитетом, стари, хомосексуалци, бисексуалци, трансродне и интерсексуалне особе (ЛГБТИ), националне мањине, избеглице, интерно расељена лица и други угрожени мигранти, особе са здравственим стањем који може представљати основ за дискриминацију, припадници верских заједница)

који су најчешће дискриминисани. Примена Акционог плана за спровођење Стратегије је у току. Поред опште антидискриминационе стратегије, Република Србија је усвојила низ других стратешких докумената релевантних за принцип забране дискриминације: Стратегију за унапређење положаја Рома са акционим планом („Службени гласник РС”, број 27/09), Националну стратегију за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности („Службени гласник РС”, број 15/09.) и Акциони план за њено спровођење, Националну стратегију за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима („Службени гласник РС”, број 27/11.), Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација - Жене, мир и безбедност у Републици Србији 2010-2015 („Службени гласник РС”, број 102/10), Стратегију за унапређење положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији од 2006. до 2015. године („Службени гласник РС”, број 1/07), као и Националну стратегију о старењу („Службени гласник РС”, број 76/06) са Акционим планом.

Законодавни оквир у области забране дискриминације обухвата следеће законе: Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС”, број 22/09), Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом („Службени гласник РС”, број 33/06). Поред ова два закона, постоји низ закона који садрже одредбе о забрани дискриминације, као што су: Закон о здравственој заштити, Закон о високом образовању, Закон о основама система образовања и васпитања, Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености, Закон о раду, Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом, Закон о волонтирању, нови медијски закони, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Закон о извршењу кривичних санкција, Породични закон, Закон о малолетницима, Закон о забрани манифестација неонацистичких или фашистичких организација, Закон о равноправности полова, Закон о социјалној заштити, Закон о младима, Закон о спорту, Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, Закон о заштити права и слобода националних мањина и Закон о црквама и верским заједницама. Поред њих и низ других закона садржи антидискриминационе одредбе.

Казне прописане за кривична дела дискриминације садржане су у Кривичном законнику, у Закону о забрани дискриминације садржане су прекршајне санкције (чл. 50-60). Република Србија тренутно припрема измене и допуне Закона о равноправности полова како би се постигла потпуна усклађеност са правним тековинама Европске уније, нарочито са *Директивом 2004/113/ЕК, Директивом 2006/54/ ЕК Европског парламента и Савета и Директивом 2010/41/ЕУ Европског парламента и Савета*, при чему је неопходно усвојити измене и допуне Закона о забрани дискриминације и Кривичног законика.

Институционални оквир за заштиту од дискриминације обухвата сва министарства, јер сва имају одговорност која се тиче сузбијања дискриминације (на основу одредаба закона у оквиру њихове надлежности). Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања одговорно је за спровођење политике за спречавање дискриминације, док Канцеларија за људска и мањинска права пружа стручну помоћ Влади и надлежним министарствима у области заштите и унапређења људских и мањинских права, односно прати усклађеност националног законодавства са међународним уговорима и другим међународним инструментима о људским и мањинским правима и иницира измене домаћих прописа. У складу са важећим законима и прописима у Републици Србији, основан је Повереник за заштиту равноправности, као независни државни орган, који је

централни национални орган специјализован за спречавање и сузбијање свих облика и видова дискриминације. Поред њега и Заштитник грађана и Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности (такође независни државни органи) имају велики значај за борбу против дискриминације у Републици Србији.

Акциони план за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације усвојен је и спроводи се. Тело за праћење и надзор над спровођењем Стратегије и Акционог плана превенције и заштите од дискриминације редовно се састаје и први циклус извештавања је реализован. Такође, Влада Републике Србије је успоставила механизам за спровођење свих препорука механизма за људска права Уједињених нација.

Министарство унутрашњих послова је израдило Акциони план за примену Стратегије полиције у заједници за 2015. и 2016, који је Влада усвојила у августу 2015. године. Осим тога, од 2012. године до данас је спроведено око 60 мини-пројеката за развој рада полиције у заједници, у сарадњи са мисијом ОЕБС-а у Србији на тему најактуелнијих проблема безбедности у локалним заједницама. Поред тога, организована је Конференција о оснивању и функционисању локалних савета за безбедност, у сарадњи са мисијом ОЕБС-а у Републици Србији и Сталном конференцијом градова и општина. Приручник за деловање Савета за безбедност у градовима и општинама је израђен и одштампан. У току је реализација седам регионалних конференција у сврху представљања најзначајнијих смерница за оснивање и деловање локалних савета за безбедност из овог приручника. Коначно, одштампана је брошура која садржи Стратегију полиције у заједници и пратећи Акциони план.

У редовима полиције именоване су специјално изабране и обучене контакт тачке за социјално угрожене групе (жене - жртве насиља у породици и партнерским односима, ЛГБТИ, особе и друге рањиве групе, у складу са безбедносним потребама локалних заједница), које су већ почеле са радом. Након успешних припрема, крајем септембра 2015. године, ефикасан ангажман полиције је омогућио безбедно одржавање догађаја „Недеља поноса” и јавног скупа у покрету „Параде поноса 2015” (уз присуство близу 1.100 људи). Представници Министарства унутрашњих послова одржавају редовне састанке са представницима рањивих група, ЛГБТИ заједнице и организација цивилног друштва како би подстакли сензибилизацију и виши степен сарадње, унапредили безбедност и заштитили људска и мањинска права.

Министарство унутрашњих послова је одредило 8 службеника за везу задужених за контакт са ЛГБТИ популацијом, који су прошли специјализовану обуку о раду полиције у заједници и комуникацијским вештинама. Развијен је Приручник за рад полиције са ЛГБТИ популацијом, чија је дистрибуција планирана за почетак 2016. године. Поред тога, МУП реализује пројекат у сарадњи са организацијама цивилног друштва на тему „Истополна оријентација и родни идентитет у раду полицијских службеника/ца”, у оквиру ког је 130 полицајаца обучено да боље комуницирају и сарађују са представницима цивилног друштва.

Повереник за заштиту равноправности континуирано надзире примену Закона о забрани дискриминације, подноси тужбе за заштиту од дискриминације, подноси прекршајне пријаве због повреде права из Закона о забрани дискриминације, даје детаљан преглед тренутног стања, издаје јавна упозорења о најчешћим и тешким случајевима дискриминације, даје мишљења о нацртима закона и других прописа у области борбе

против дискриминације, препоручује органима јавне власти и другим лицима мере за остваривање равноправности и поступа по притужбама грађана. Повереник и Фондација за отворено друштво заједно су организовали конференцију поводом Међународног дана толеранције: „Србија на путу толеранције и равноправности - Искуства Повереника за заштиту равноправности Републике Србије” са тематским делом који је посвећен медијима (Медији - од дискриминације до толеранције). Истовремено, Повереник и ОЕБС су заједно успоставили награду за медије и доделили награде ауторима најбољих извештаја (ТВ/штампа/онлајн) на тему толеранције.

Право на образовање

Право на образовање зајемчено је чланом 71. Устава Републике Србије. Основно образовање је бесплатно и обавезно, док је средње образовање такође бесплатно, али није обавезно. Право на образовање додатно је зајемчено Стратегијом развоја образовања у Србији 2020+ („Службени гласник РС”, број 107/12) и пратећим Акционим планом, Законом о основама система образовања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/011, 55/13, 35/15 - аутентично тумачење и 68/15), Законом о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, број 55/13), Законом о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, број 55/13), Законом о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 76/05, 97/08, 44/10, 93/12, 89/13, 99/14, 45/15 - аутентично тумачење и 68/15), Законом о предшколском васпитању и образовању („Службени гласник РС”, број 18/10), Законом о уџбеницима („Службени гласник РС”, број 68/15) и Законом о образовању одраслих („Службени гласник РС”, број 55/13.).

Право на имовину

Члан 58. Устава Републике Србије односи се на имовинска права. Овај члан гарантује право на имовину и предвиђа да имовина може бити одузета или ограничена само у јавном интересу утврђеним на основу закона, уз накнаду која одговара тржишној вредности. Само се законом може ограничити начин коришћења имовине. Одузимање или ограничење имовине на основу неплаћених новчаних казни или наплате пореза дозвољено је само у складу са законом. Правни оквир који се односи на имовинска права обухвата следеће законе: Закон о јавној својини („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 88/13 и 105/14.), Закон о враћању одузете имовине и обештећењу („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 108/13, 142/14 и 88/15 - одлука УС) и Закон о враћању имовине црквама и верским заједницама („Службени гласник РС”, број 46/06.). Важно је напоменути да је Република Србија припремила нацрт Грађанског законика, чији један део уређује имовинско правне односе.

Што се тиче имовинских права, амандмани на Закон о реституцији из децембра 2014. године су продужили рок за почетак новчане накнаде за одузету имовину до 2018. године, док је рок отплате скраћен са 15 на 12 година. Агенција за реституцију усвојила је око 34.000 мишљења и првостепених одлука о повраћају одузете имовине од 76.000 поднетих захтева. Имовина са процењеном вредношћу од преко 1 милијарде евра враћена је првобитним власницима. Већина одлука Агенције одобрена је од стране Министарства финансија, које поступа као другостепени орган у одлучивању. Недовољан број стручних кадрова у Министарству доводи до кашњења у обради жалби.

Родна равноправност и права жена

Према члану 15. Устава Републике Србије, држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности. Стратешки оквир Републике Србије у области родне равноправности састоји се од следећих докумената: Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности („Службени гласник РС”, број 15/09) и Акциони план за њено спровођење, Национална стратегија за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и партнерским односима („Службени гласник РС”, број 27/11), Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација - Жене, мир и безбедност у Републици Србији 2010-2015 („Службени гласник РС”, број 102/10.).

Важећа Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности има шест главних стратешких циљева: 1) повећање учешћа жена у процесима одлучивања и остваривање родне равноправности, 2) побољшање економског положаја жена и остваривање родне равноправности, 3) постизање родне равноправности у образовању, 4) унапређење здравља жена и равноправност полова у политици здравствене заштите, 5) спречавање и сузбијање насиља над женама и побољшање заштите жртава, и 6) елиминисање родних стереотипа у медијима и промовисање равноправности полова.

Правни оквир састоји се од следећих закона: Закон о равноправности полова („Службени гласник РС”, број 104/09), Закон о забрани дискриминације, Закон о избору народних посланика („Службени гласник РС”, бр.35/00, 57/03 - одлука УС, 72/03 - др. закон, 75/03 - др. закон, 18/04, 101/05 - др. закон, 85/05 - др. закон, 28/11 - одлука УС, 36/11 и 104/09 - др. закон), Закон о локалним изборима („Службени гласник РС”, бр. 129/07, 34/10 - одлука УС и 54/11) и Закон о заштити права и слобода националних мањина („Службени лист СРЈ”, број 11/02, „Службени гласник РС”, број 1/03 - Уставна повеља и „Службени гласник РС”, бр. 72/09 - др. закон, 97/13 и Одлука УС).

Институционални оквир за постизање родне равноправности састоји се од низа институција: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, задужено за законодавни и стратешки оквир; Координационо тело за родну равноправност на челу са потпредседником Владе, које се бави свим питањима родне равноправности и координира рад државне управе у погледу родне равноправности у Србији. Одбор за равноправност полова Народне скупштине формиран је 2003. године као стално радно тело. Одбор разматра предлоге закона и других прописа у погледу равноправности полова и прати спровођење закона и прописа који се односе на родну равноправност. Заштитник грађана се бави питањем родне равноправности у свом домену. Доследно Закону о Заштитнику грађана, Заштитник грађана има заменицу специјализовану за родну равноправност и права особа са инвалидитетом, а у оквиру систематизације радних места – и Одељење за родну равноправност. Повереник за заштиту равноправности, као независни државни орган, бави се питањем родне равноправности у оквиру своје надлежности. Повереник има овлашћење да превентивно делује у области родне равноправности без обзира на лично својствокоје је основа за дискриминацију.

Координационо тело за родну равноправност Владе Републике Србије, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва и Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена, уз подршку Републичког секретаријата за јавне

политике, покренули су иницијативу за процену анализе ефеката примене Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности и Националног акционог плана. Циљ ове иницијативе је да прикаже напредак Републике Србије у процесу побољшања положаја жена у шест тематских области и да изради препоруке за израду нове Националне стратегије за родну равноправност. Овај извештај има за циљ да побољша праћење имплементације Националне стратегије и унапреди координацију секторског одлучивања, као и спровођења хоризонталне и вертикалне координације између националног и локалног нивоа у области родне равноправности. Анализа у вези Националног акционог плана за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период 2010-2015 је већ припремљена. Нацрт националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности и пратећи Акциони план били су припремљени и послати надлежним министарствима на мишљење. Нацрт је израдила Радна група коју је основао потпредседник Владе, у блиској сарадњи са агенцијама УН-а у Београду и стручним тимом, те садржи, између осталог, препоруке цивилног друштва. После свега, усвојена је током јануара 2016. године Национална стратегија за родну равноправност за периоде 2016-2020 година и одговарајући акциони план.

У настојању да се побољша заштита жена од насиља, министар правде је у новембру 2015. године потписао Споразум о међусекторској сарадњи у примени Општег протокола о поступању и сарадњи установа, органа и организација у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима на подручју града Београда. Споразум обухвата низ установа социјалне заштите, полиције, судова и организација цивилног друштва. Током 2014. године, 294 судија и заменика јавних тужилаца прошло је обуку у просторијама Правосудне академије о поступању у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима и родно заснованом насиљу.

Права детета

Устав Републике Србије уређује положај детета у члановима 64., 65. и 66. На основу члана 64. Устава Републике Србије, деца уживају људска права примерено свом узрасту и зрелости. Деци се јемчи посебна заштита од психичког, физичког, економског и сваког другог облика искоришћавања или злостављања. Деца рођена ван брака имају једнака права као деца рођена у браку. Према члану 65., родитељи имају право и дужност да издржавају, васпитавају и образују своју децу, и у томе су равноправни. Члан 66. прописује да породица, мајка, самохрани родитељ и дете у Републици Србији уживају посебну заштиту, у складу са законом. Посебна заштита пружа се деци о којој се родитељи не старају и деци која су ометена у психичком или физичком развоју.

Стратешки документи који уређују статус деце у Републици Србији такође су Национални план акције за децу за 2004. годину и Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља („Службени гласник РС”, број 122/08). Акциони план за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома садржи активности у области образовања, социјалне заштите и здравства, издавања личних докумената, запошљавања и становања које имају за циљ побољшање положаја ромске деце.

Уставни оквир о правима детета разрађен је у низу закона, а најважнији су: Кривични законик, Законик о кривичном поступку, Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела

и кривичноправној заштити малолетних лица („Службени гласник РС”, број 85/05), Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетницима („Службени гласник РС”, број 32/13), Закон о парничном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 49/13 - Одлука УС, 74/13 - Одлука УС и 55/14), Закон о извршењу кривичних санкција, Породични закон, Закон о наслеђивању („Службени гласник РС”, бр. 46/95, 101/03 - Одлука УС и 6/15), Закон о полицији, Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС”, број 22/09), Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом („Службени гласник РС”, бр. 33/06 и 13/16), Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11, 55/13 и 68/15), Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, број 55/13), Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, број 55/13), Закон о финансијској подршци породици са децом („Службени гласник РС”, бр. 16/02, 115/05 и 107/09), Закон о азилу („Службени гласник РС”, број 109/07), Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 97/08), Закон о Заштитнику грађана („Службени гласник РС”, бр. 79/05 и 54/07), Закон о социјалној заштити („Службени гласник РС”, број 24/11), Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС”, бр. 107/05, 72/09 - др. закон, 88/10, 99/10, 57/11, 119/12, 45/13 - др. закон, 93/14 и 96/15), Закон о здравственом осигурању („Службени гласник РС”, бр. 107/05, 109/05 - испр., 110/12 - одлука УС, 119/12, 99/14, 123/14, 126/14 - одлука УС, 106/15 и 10/16 - др. закон) и Закон о младима („Службени гласник РС”, број 50/11), Закон о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС”, бр. 83/14 и 58/15), Закон о електронским медијима („Службени гласник РС”, број 83/14 и 6/2016 - др. закон), Закон о јавним медијским сервисима („Службени гласник РС”, број 83/14 и 103/15) и Закон о матичним књигама („Службени гласник РС”, бр. 20/09 и 145/14).

Република Србија има широк институционални оквир за заштиту права детета. У оквиру Народне скупштине, Одбор за права детета функционише као стално радно тело; Влада је основала Савет за права детета, док је Савет за праћење и унапређење рада органа кривичног поступка и извршење кривичних санкција према малолетницима (Савет за малолетничко правосуђе) основан заједничком одлуком министра правде и председника Врховног касационог суда. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања одговорно је за послове државне управе у области породице и деце, док је Министарство правде одговорно за правну заштиту малолетника. Важно је напоменути да су сва министарства одговорна за положај деце у оквиру своје надлежности. Доследно Закону о Заштитнику грађана, Заштитник грађана има заменицу специјализовану за права детета и Одељење за права детета. На локалном нивоу, у свакој општини, постоје центри за социјални рад који спроводе активности у области заштите деце.

У сарадњи са УНИЦЕФ-ом, активности на унапређењу система хранитељства започете су повећањем доступности и квалитета услуга пружених деци са инвалидитетом и њиховим породицама кроз јачање капацитета регионалних центара за хранитељство и центара за социјални рад и развој процедура и смерница за хранитељство као заједничке бриге хранитељске и биолошке породице. У оквиру пројекта „Јачање система правосуђа и социјалне заштите у циљу побољшања заштите деце у Србији - директан уговор са УНИЦЕФ-ом”, иницирана је процена постојећих средстава у великим и малим резиденцијалним установама за децу, која ће бити праћена изградом препорука о методама њихове употребе у процесу транзиције из институционалне заштите у бригу у заједници.

Исто тако, у центрима за социјални рад започете су активности за унапређење система управљања предметима, које уместо институционализације предвиђају подршку породицама у ризику од раздвајања. Такође је иницирана повећана употреба васпитних налога којима се приоритизује ресторативни приступ малолетним учиниоцима кривичних дела како би се осигурала њихова социјална реинтеграција и смањила стопа рецидивизма, пре свега кроз укључивање и даљи развој нових васпитних налога у Нацрт Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и заштити малолетних лица у кривичном поступку. Нацрт закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и заштити малолетних лица у кривичном поступку је припремљен и његово усвајање се очекује у III кварталу 2016. године.

Настављена је обука судија, јавних тужилаца, адвоката и полицајаца који су у контакту са малолетним извршиоцима кривичних дела у оквиру Правосудне академије. Ова обука се, између осталог, бави правосуђем по мери детета, у складу са смерницама Савета Европе. Уз помоћ донације Краљевине Норвешке, Интернационална менаџмент група (ИМГ) је крајем 2014. године доставио вишим судовима у Београду, Нишу, Новом Саду и Врању, као и Основном суду у Лесковцу, опрему за просторије намењене деци и другим посебно рањивим жртвама.

Процесне гаранције

Свако има право на личну слободу и безбедност, у складу са чланом 27. Устава Републике Србије. Лишење слободе допуштено је само из разлога и у поступку који су предвиђени законом. Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору. Члан 32. Устава Републике Србије предвиђа да свако има право на јавну расправу пред независним и неутралним судом који је утврђен законом, правично и у разумном року. Суд одлучује о основаности сумње која је довела до покретања поступка и о оптужбама против њега. Процесне гаранције налазе и у другим члановима Устава: 33. (право на одбрану), 34. (правна сигурност у казненом праву, одређивање кривичних санкција, претпоставка невиности и принцип *ne bis in idem*), 36. (начело једнаке заштите права и права на правно средство) и 67. (право на правну помоћ).

Уставне одредбе које успостављају процесне гаранције наведене су у одредбама следећих закона: Кривичног законика, Законика о кривичном поступку, Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица. Бесплатна правна помоћ у грађанским стварима делимично је регулисана Законом о парничном поступку (члан 85.), а у кривичним стварима Закоником о кривичном поступку (члан 73.) .

Нацрт закона о бесплатној правној помоћи је већ припремљен. Током маја 2015. године организована је ТАИЕКС мисија и том приликом је радна група изменила одредбе у складу са препорукама стручњака. Закон о бесплатној правној помоћи ће бити усвојен у наредном периоду.

Меморандум о разумевању је потписан у фебруару 2015. године између Канцеларије јавног тужилаштва и Виктимолошког друштва Србије у циљу побољшања положаја

жртава и сведока у кривичном поступку. Закон о заштити права на суђење у разумном року усвојен је у мају 2015. и примењује се од 1. јануара 2016. године.

Поштовање и заштита националних мањина и културних права

Република Србија има свеобухватан нормативни оквир за заштиту права националних мањина. Устав Републике Србије у члану 14. наводи да Република Србија штити права националних мањина и јемчи посебну заштиту националним мањинама ради остваривања потпуне равноправности и очувања њиховог идентитета.

Члан 47. Устава Републике Србије гарантује слободу изражавања националне припадности и члан 48. Устава Републике Србије подстиче уважавања разлика. Члан 75. Устава Републике Србије гарантује да се припадницима националних мањина јемче посебна индивидуална или колективна права, поред права која су загарантована свим грађанима Уставом Републике Србије. Члан 76. Устава Републике Србије забрањује дискриминацију националних мањина и наводи да се посебни прописи и привремене мере које Република Србија може увести у економском, социјалном, културном и политичком животу ради постизања пуне равноправности између припадника националне мањине и грађана који припадају већини неће сматрати дискриминацијом ако су усмерене на уклањање изразито неповољних услова живота који их посебно погађају.

Члан 77. Устава Републике Србије предвиђа да припадници националних мањина имају право да учествују у управљању јавним пословима и да ступају на јавне функције, а члан 78. забрањује насилну асимилацију. У члану 79. Устава Републике Србије националним мањинама се гарантује право на очување посебности. Чланови 80. и 81. Устава Републике Србије уређују слободу удруживања и сарадње са сународницима и развијање духа толеранције. Члан 100. Устава Републике Србије садржи одредбе о заступљености националних мањина у Народној скупштини, а члан 180. Устава Републике Србије регулише пропорционалну заступљеност националних мањина у скупштинама на нивоу локалне самоуправе и аутономних покрајина.

Уставне гаранције се даље наводе у низу закона, а посебно у: Закону о заштити права и слобода националних мањина („Службени лист СРЈ”, бр. 11/02, „Службени лист СЦГ”, број 1/03 - Уставна повеља и „Службени гласник РС”, број 72/09 - др. закон и 97/13 - одлука УС), Закону о националним саветима националних мањина („Службени гласник РС”, број 72/09, 20/14-УС и 55/14), Закону о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС”, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/05 - др. закон и 30/10), Закону о забрани дискриминације („Службени гласник РС”, број 22/09) и и Закону о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС”, бр. 83/14 и 58/15).

Стратешки оквир у области права националних мањина чине Стратегија за спречавање и заштиту од дискриминације у којој националне мањине представљају једну од девет угрожених група, као и Стратегија за унапређење положаја Рома. Република Србија је ратификовала Оквирну конвенцију за заштиту националних мањина (ОКЗНМ), Европску повељу о регионалним или мањинским језицима, Међународни пакт о грађанским и политичким правима, Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, Међународну конвенцију о укидању свих облика расне дискриминације.

Институционални оквир за заштиту и унапређење мањинских права у Републици Србији чине Народна скупштина; органи надлежни за заштиту и унапређење људских права, пре свега: тела Владе за унапређење и заштиту људских права: Савет за националне мањине, Савет за унапређење положаја Рома и спровођење Декаде укључивања Рома; надлежни државни органи: Министарство правде, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство културе и информисања, Министарство здравља; Канцеларија за људска и мањинска права, Комесаријат за избеглице и миграције; Надлежни покрајински органи: Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине-националне заједнице, Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију, Покрајински секретаријат за културу и информисање, Покрајинска Канцеларија за инклузију Рома; независни државни органи за заштиту и унапређење људских права: Заштитник грађана, Покрајински заштитник грађана - омбудсман, заштитници грађана на локалном нивоу, Повереник за заштиту равноправности.

Радна група за израду **Акционог плана за остваривање права националних мањина** основана је у априлу 2015. године. Чланови радне групе именовани су из редова државних органа, покрајинских органа, савета националних мањина и цивилног друштва. Радна група је током децембра развила нацрт Акционог плана, који је на предлог Саветодавног одбора за Оквирну конвенцију предат стручњаку Савета Европе на консултације. Влада је усвојила 3. марта 2016. године Акциони план за остваривање права националних мањина. На истој седници Владе усвојена је и Уредба о расподели средстава из буџетског фонда за националне мањине („Службени гласник РС”, број 22/16), чиме су испуњени сви услови за расподелу средстава и даљу подршку саветима националних мањина.

Рад Савета за националне мањине је обновљен (донета је нова Одлука о образовању Савета за националне мањине и објављена у „Службеном гласнику РС”, број 32/15), уз учешће представника свих националних мањина, у циљу ефикасног остваривања права националних мањина. У међувремену, одржане су три седнице Савета за националне мањине, посебно усредсређене на давање подршке развоју посебног Акционог плана.

Успешно су реализоване активности на подизању јавне свести о правима националних мањина и поштовању културне и језичке разноликости пружањем подршке производњи медијског садржаја. Сврха овог и сличних јавних позива је суфинансирање производње медијских садржаја у области јавног информисања који доприносе прецизном, непристрасном, благовременом и потпуном информисању припадника националних мањина, очувању културног и језичког идентитета националних мањина у Републици Србији и подстичу креативност у свим областима јавног живота националних мањина.

Усвојен је нови Закон о уџбеницима („Службени гласник РС”, број 68/15), омогућавајући адекватан оквир за дистрибуцију уџбеника на језицима националних мањина. Активно се ради на подизању квалитета основног и средњег образовања на језицима мањина преко програма и пројеката националних савета националних мањина покренутих конкурсима за финансирање и суфинансирање активности.

Током 2015. године су иницирани јавни позиви за финансирање редовних активности и пројеката и организовање догађаја, извршена је набавка опреме, те су реализоване

инвестиције обезбеђене од стране организација етничких заједница у Аутономној покрајини Војводини.

Ради унапређења остваривања права припадника националних мањина на употребу личног имена на језику и писму националне мањине Министарство државне управе и локалне самоуправе је припремило и доставило општинским и градским управама инструкцију којом се усмерава организација послова и начин рада матичара и заменика матичара у вези са остваривањем овог права. Такође, у складу са утврђеним планом у 2015. години у потпуности су реализоване активности које се односе на организовање и одржавање обука матичара и заменика матичара, запослених у центрима за социјални рад и полицијским управама Министарства унутрашњих послова у вези са применом закона и других прописа који уређују начин уписа личног имена припадника националних мањина у матичне књиге на језику и писму припадника националне мањине. Овим обукама присуствовало укупно 827 учесника.

Истовремено, Министарство унутрашњих послова у потпуности спроводи законске одредбе које омогућавају пријаву пребивалишта у Центру за социјални рад. Захтеви се решавају по хитном поступку и свим кандидатима се пружа бесплатна правна помоћ у процесу пријаве.

Завршен је пројекат о стажирању младих припадника националних мањина у државним институцијама у Републици Србији у циљу јачања њихових капацитета да раде у државним институцијама Републике Србије. Укупно 49 приправника је прошло програм стажирања, од којих су 24 Албанци, 16 Бошњаци и 9 Роми.

Закон о запосленим у аутономним покрајинама и јединицама локалних самоуправа је усвојен је 3. марта 2016. године и објављен у „Службеном гласнику РС”, број 21/16.

Канцеларија за људска и мањинска права је током фебруара 2015. године донела одлуку којом су одређена средства за финансирање националних савета националних мањина за текућу годину. Ово представља само део помоћи националним саветима националних мањина.

У односу на положај Рома, извршена је анализа ефеката Стратегије за унапређење положаја Рома у Републици Србији и припремљен је извештај о њеном спровођењу. Развијена је и усвојена Основна студија за израду Стратегије за инклузију Рома у Републици Србији, која је усклађена са стратегијом Европа 2020. Основна студија је доступна на сајту Канцеларије за људска и мањинска права.

Нови семинар о инклузији Рома, у организацији Србије и Европске Уније, одржан је у јуну 2015. године, те је нови сет оперативних закључака искоришћен за развој активности у Акционом плану за Поглавље 23. Савет за унапређење положаја Рома и спровођење Декаде Рома је поново оперативан.

Мултисекторска Радна група развила је Нацрт нове вишегодишње Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2016-2025. године, у сарадњи са групом стручњака из цивилног друштва, државне управе и универзитета. Јавна расправа је завршена. Влада је усвојила 3. марта 2016. године Стратегију за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2016-2025. године.

Солидне основе за одрживо побољшање положаја Рома постављене су посебно у сектору образовања, здравства и приступа личним документима. Наставак процеса у оквиру Меморандума о разумевању између Министарства државне управе и локалне самоуправе, Заштитника грађана и Високог повереника Уједињених нација за избеглице има за циљ да, с једне стране, континуирано промовише функционалност прописа и поштовање истих од стране надлежних органа и да, са друге стране, обезбеди пружање бесплатну правну помоћ лицима која треба да остваре било која од својих права везаних за лични статус, чиме се олакшава остваривање овог права до увођења система бесплатне правне помоћи. Продужење рока важења Споразума о разумевању закљученог између Министарства државне управе и локалне самоуправе, Заштитника грађана и Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице – Представништво у Србији до краја 2016. године, има за циљ да се активностима усмереним с једне стране, на унапређење капацитета надлежних органа у вези са правилном и законитом применом закона и других прописа и с друге стране, на идентификацију лица која немају остварено неко од права из личног статуса грађана (упис у матичну књигу у управном или ванпарничном поступку, држављанство, лично име, пребивалиште, лична карта и др) и пружање бесплатне правне помоћи у поступцима који се воде у ради остваривања неког од ових права, у потпуности превазиђе питање тзв. правно невидљивих лица.”

Министарство за образовање, науку и технолошки развој наставило је са спровођењем афирмативних мера кроз менторски систем и стипендије за образовање. Активне мере којима је пружена подршка Ромима при запошљавању кроз финансијску и нефинансијску помоћ спроведене су доделом бесповратних средстава за самозапошљавање и обуку. Позив је упућен властима Аутономне Покрајине Војводине и локалних самоуправа да учествују у финансирању програма или мера активне политике запошљавања током 2015. године.

Напори су уложени како би се побољшали услови становања ромске популације, у сарадњи са Републичком агенцијом за становање. Свеукупно је 86 станова изграђено и додељено у Кикинди и Нишу, док је у Зрењанину, Кикинди, Панчеву и Краљеву додељено 49 станова. У оквиру пројекта који се финансира из средстава претприступних фондова (ИПА) 2012, извршена је процена ситуације у 22 локалних самоуправа.

Мере за борбу против расизма и ксенофобије

Члан 49. Устава Републике Србије забрањује изазивање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње или нетрпељивости. Закон о забрани дискриминације забрањује дискриминацију по било ком основу, укључујући расу, боју коже, националну припадност или етничко порекло. У Кривичном законнику је прописано да ко изазива или распирује националну, расну или верску мржњу, или нетрпељивост међу народима или етничким заједницама које живе у Србији, казниће се затвором од шест месеци до пет година. Кривичним делом се такође сматрају изазивање националне, расне и верске и друге мржње и нетрпељивости посредством понашања или слогана на спортским приредбама или јавним скуповима (члан 344а) и пропагирање расистичких идеја, као што су расна супериорност, расна нетрпељивост или дискриминација на основу расе (члан 387.). Могуће казне за ове злочине могу се изрећи у трајању до пет, дванаест и три године. Чланом 54а Кривичног законика је прописано да ако је кривично дело учињено из мржње

због припадности раси и вероисповести, националне или етничке припадности, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета другог лица, ту околност суд ће ценити као отежавајућу околност, што је у складу са препорукама Комитета Уједињених нација за елиминацију свих облика расне дискриминације, Комесара Савета Европе за људска права и Европског Комитета за расизам и толеранцију .

Правни оквир у овом тренутку не садржи одредбе које се односе на позив на насиље или мржњу јавним одобравањем, порицањем или тривијализацијом одређених међународних кривичних дела, као што је наведено у члану 1 (в) и (г) Оквирне одлуке.

Стратегија за борбу против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама (2013-2018) активно се спроводи у овом тренутку као део политике против расизма и ксенофобије Републике Србије. Закон о јавном информисању и медијима у члану 75, као и Закон о електронским медијима у члану 51. прописују забрану говора мржње.

Агенција за основна права Европске уније

Република Србија је формално изразила намеру за стицање статуса посматрача у Агенцији за основна права Европске уније током септембра 2013. године. Званични захтев за добијање статуса посматрача поднет је 2014. године, те су сада интерне процедуре Европске комисије у току.

Заштита података о личности

Заштита података о личности зајемчена је чланом 42. Устава Републике Србије. Прикупљање, држање, обрада и коришћење података о личности уређују се законом. Поред тога, употреба података о личности за било коју сврху осим прикупљања је забрањена и кажњива у складу са законом, осим ако је то потребно ради вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије, на начин прописан законом. Исто тако, свако има право да буде обавештен о прикупљеним личним подацима, у складу са законом.

Уставне гаранције су разрађене у Закону о заштити података о личности („Службени гласник РС”, бр. 97/08, 104/09, 8/12 – Одлука УС и 107/12)). Закон је делимично усклађен са Директивом 95/46 Европског парламента и Савета о заштити појединаца у вези са обрадом података о личности и слободним протоком информација, нарочито имајући у виду одредбе члана 28. Директиве о надзору и надлежности независног тела.

Влада је усвојила Уредбу о обрасцу за вођење евиденције и начину вођења евиденције о обради података о личности („Службени гласник РС”, број 50/09). У складу са Законом, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности усвојио је Правилник о начину претходне провере радњи и обраде података о личности и Правилник о обрасцу легитимације овлашћеног лица за вршење надзора по Закону о заштити података о личности („Службени гласник РС”, број 35/09). Влада је усвојила Стратегију заштите података о личности („Службени гласник РС”, број 58/10), којом се утврђују циљеви, мере и активности, као и улоге и одговорности извршне власти, надзорних органа и други субјеката када су у питању права зајемчена Уставом Републике Србије.

Институционални оквир за заштиту личних података састоји се од Министарства правде, које, између осталог, обавља послове који се односе на припрему прописа у области заштите података о личности и тајности података. У складу са Законом о заштити података о личности, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности као независни државни орган врши заштиту података о личности. Повереник, у складу са законом, штити људска права, право на слободан приступ информацијама од јавног значаја и право на заштиту података о личности у жалбеним поступцима који се воде по притужбама грађана због кршења закона, док обезбеђује и заштиту података надзором над обрадом података. Повереник нема право законодавне иницијативе.

Радна група за израду новог Закона о заштити података о личности припремила је Нацрт у складу са табелом усклађености и препорукама стручњака, Предлогом уредбе Европског парламента и Савета о заштити појединаца у погледу обраде личних података и о слободном протоку тих података (Општа Уредба о заштити података КОМ 2012 11). Коришћен је и модел закона који је припремио Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности. Јавна расправа о Нацрту закона је завршена. Нови Нацрт закона је усклађен са Директивом 95/46/ЕК Европског парламента и Савета од 24. октобра 1995. године о заштити појединаца у погледу обраде личних података и о слободном протоку тих података, као и са Директивом 2002/58/ ЕК, која је измењена и допуњена Директивом 2009/136/ЕК. С обзиром на усвајање Уредбе у Европској Унији, одлучено је да се у нови Нацрт закона унесу одредбе неопходне за потпуну усклађеност са Општом Уредбом о заштити података КОМ 2012 11. Према томе, усвајање ће бити одложено све док се такве измене не унесу.

III План за усклађивање законодавног и институционалног оквира са правним тековинама ЕУ

Законодавство Републике Србије којим се регулише област обухваћена Поглављем 23: Правосуђе и основна права, је делимично усклађено са правним тековинама ЕУ. Република Србија је развила институционални оквир за спровођење правних тековина Европске уније у овој области, али постоји потреба за даљим унапређењем. Република Србија ће наставити са реформама у Поглављу 23, како би у потпуности ускладила свој законодавни и институционални оквир са правним тековинама ЕУ у области правосуђа, борби против корупције и основних права.

Стратешки оквир за активности у овој области подразумева акционе планове за преговоре о Поглављу 23. „Правосуђе и основна права”, као и релевантне националне стратегије и акционе планове.

1. Правосуђе

Независност

Следеће кључне мере су предвиђене с циљем да се прихвате правне тековине, односно стандарди Европске уније и преговарачки захтеви у вези са независношћу судства:

Анализа одредаба Устава Републике Србије с циљем да се осигура пуна независност судства у складу са препорукама Венецијанске комисије и европским стандардима, у

завршној је фази. Следећи корак је иницирање процеса који треба да доведе до усвајања новог устава до краја 2017. године.

У циљу усклађивања са новим одредбама Устава Републике Србије, али и спровођења препорука из Извештаја о скринингу, током 2018. године сви правосудни закони треба да буду измењени, а процес би био настављен и током 2019. године, изменама подзаконских и интерних аката. У међувремену низ прелазних мера започетих 2013. године ће се реализовати током 2016. године у циљу јачања независности правосуђа у постојећем уставном оквиру, имајући у виду комплексност измена и допуна Устава. Високи савет судства ће завршити именовање свих преосталих председника судова. Савет ће усвојити нова мерила и критеријуме за избор судија и председника судова од стране Високог савета судства. Пренос буџетских надлежности Министарства правде на Високи савет судства и Државно веће тужилаца ће започети 1. јануара 2017. године. Уз помоћ твининг пројекта (ИПА 2013) административни капацитети савета се јачају како би испунио своје нове надлежности. Пословници о раду Високог савета судства и Државног већа тужилаца ће бити измењени и допуњени како би им се омогућило да јавно реагују у случајевима политичког утицаја на рад правосуђа, а ради јачања независности. Паралелно, биће усвојен Кодекс понашања за народне посланике, који садржи и одредбе којима се забрањује коментарисање судских одлука. Етички кодекси полиције и јавних тужилаца биће измењени и допуњени како би се осигурала поверљивост истрага, а планиране су и различите мере чији је циљ подизање свести о овим питањима.

Један од циљева Републике Србије је и систематско укључивање цивилног друштва и струковних организација у процес реформе правосуђа - на основу претходне добре праксе. Планирано је да се настави са спровођењем различитих мера које имају за циљ да се органиацијама цивилног друштва омогући да допринесу креирању будућих реформских корака праћењу праћењу спровођења акционих планова. Предвиђене активности укључују одржавање округлих столова, редовне јавне позиве за достављање коментара о планираним мерама, заједничке публикације и усвајање смерница за укључивање организација цивилног друштва у законодавни процес.

Да би испунила своје обавезе из Првог споразума од 19. априла 2013. године, Република Србија ће усвојити посебне прописе који се односе на правосудне институције Републике Србије на Косову и Метохији^{4*}, а рок за реализацију ове активности ће бити одређен кроз преговоре Београда и Приштине.

Непристрасност/одговорност

Република Србија ће предузети додатне кораке за унапређење непристрасности и одговорности правосуђа.

Адекватно функционисање система за аутоматску расподелу предмета предуслов је непристрасности. С тим циљем, планиране активности ће ићи у два правца: унапређење ИКТ система и измене и допуне нормативног оквира. Када је у питању побољшање ИКТ система, планиране активности ће се спроводити у неколико фаза. Прва фаза је посвећена

⁴ Ова ознака не доводи у питање ставове о статусу, и у складу је са Резолуцијом 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о Косовској декларацији о независности

постизању максималних резултата постојећих ИКТ капацитета, имајући у виду трошкове и време који су потребни да се успостави интероперабилност у оквиру ИКТ система. Поред потребних хардверских и софтверских промена, измене и допуне Закона о судијама, Судског пословника и Правилника о управи у јавним тужилаштвима су неопходне за стварање адекватног оквира за аутоматску расподелу предмета (2016–2017).

Поред новог етичког оквира за судије, низ активности као што су обуке, публикације брошура итд. ће се реализовати у циљу унапређења одговорности судија и јавних тужилаца. Правила у вези са спречавањем сукоба интереса и пријављивањем имовине судија ће бити унапређена усвајањем и спровођењем новог Закона о Агенцији за борбу против корупције. Република Србија ће унапредити међуинституционалну сарадњу у овој области путем редовних састанака Високог савета судства и Државног већа тужилаца са једне стране и Агенције за борбу против корупције на другој страни.

У вези са могућим изменама и допунама садашњег етичког кодекса за судије и тужиоце, у 2016. години планирано је спровођење свеобухватне анализе.

Такође, у 2016. години, планирана је анализа постојећег нормативног оквира за дисциплинску одговорност судија, као и постојећих одредаба које регулишу функционални имунитет.

Стручност/ефикасност

Стручност као и ефикасност су кључни стубови квалитетног правосуђа. Република Србија ће у 2016. години дефинисати низ критеријума како би процена потреба за обуком постала део вредновања рада судија и јавних тужилаца. Истовремено, Република Србија ће наставити да предузима потребне мере у складу са налазима из анализе потреба Правосудне академије, како би ојачала капацитете Академије и учинила их адекватним растућим потребама за обуком.

Имајући у виду да ефикасност правосуђа представља један од највећих проблема, Република Србија ће спровести свеобухватну средњорочну анализу трошкова, ефикасности и приступа правди пре предузимања даљих корака у вези са реформом правосудне мреже. На основу резултата анализе, током 2017. године биће спроведене различите активности, чији је циљ успостављање најбољег могућег баланса између људских ресурса и обима посла. То захтева усвајање и спровођење Стратегије људских ресурса, почев од 2016. године. Утицајем на правосудну мрежу и решењима у области људских ресурса, Република Србија ће покушати да ефикасно решава неједнако оптерећење.

Имајући у виду да смањење броја заосталих предмета захтева различите мере на основу резултата праћења спровођења Јединственог програма за решавање старих предмета, Република Србија планира да измени и допуни Програм. Истовремено, Република Србија планира да измени и допуни свој нормативни оквир у сегменту Закона о парничном поступку и Законика о кривичном поступку у 2016. години како би се поједноставили и убрзали судски поступци и побољшала примена других нових механизма који доприносе смањењу броја заосталих предмета, попут реформе мреже судова, повећања броја обука, примене новог Закона о посредовању у решавању спорова и Закона о јавним бележницима,

планираних ИКТ решења, мера на решавању неједнаког оптерећења и нове стратегије људских ресурса.

У циљу обезбеђења ефикасног спровођења недавно усвојеног Закона о извршењу и обезбеђењу (2015), Република Србија планира да усвоји одговарајуће подзаконск акте у 2016. години. Како је континуирано праћење ефикасне имплементације предуслов за утврђивање потенцијалних недостатака односно проблема, планира се успостављање адекватних механизма у тој области. Очекује се да ће се резултати праћења позитивно одразити на функционисање система јавних извршитеља.

На основу Смерница за развој ИКТ система, насталих као резултат процене постојећег ИКТ система у правосуђу, Република Србија планира да од 2016. године мења и допуњује свој нормативни оквир, као и да предузима различите мере (обуке и набавка опреме) у циљу успостављања централизованог ИКТ система у правосуђу. Крајњи циљ је да се успостави централизовани систем е-правосуђа који ће обезбедити поуздану и конзистентну судску статистику и самим тим дати основ за праћење трајања суђења.

Тренутно је у току анализа релевантног нормативног оквира ради побољшања уједначености судске праксе. У складу са резултатима анализе, нормативни оквир биће измеен и допуњен током 2016. године. Додатни предуслов за побољшање судске праксе је објављивање судских одлука и сентенци у складу са стандардима Европске уније. За ту активност потребно је усвојити једнообразна правила за анонимизацију судских одлука. Будући да је успостављена електронска база судске праксе и закона, једноставан приступ судској пракси омогућен је свим носиоцима правосудних функција.

Како је нови Законик о кривином поступку из 2011. године увео потпуно нови концепт кривичног поступка, потребно је стално праћење његовог спровођења. Спровођење новог Законика о кривичном поступку пратиће сви релевантни правосудни органи и извештавати Комисију за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа, која може препоручити корективне мере када је то потребно, ослањајући се на извештаје.

На крају 2017. године, планирано је да се изврши процена утицаја резултата спровођења Националне Стратегије за реформу правосуђа и пратећег Акционог плана, као и Акционог плана за Поглавље 23. Србија ће дефинисати додатне реформске мере почев од 2018. године.

Кључни показатељи резултата реформе правосуђа ће бити следећи:

Измењене уставне и законске одредбе о правосуђу одражавају препоруке Венецијанске комисије; Високи савет судства и Државно веће тужилаца као водеће институције управљају правосудним системом располажући одговарајућим капацитетима; каријерни систем за судије и јавне тужиоце почива на објективним критеријумима без политичког или било којег другог непримереног утицаја; аутоматизована расподела предмета се заснива на побољшаном ИКТ систему и обезбеђује непристрасно доношење одлука; Правосудна академија је водећа институција задужена за почетну и континуирану обуку носилаца правосудних функција, која располаже довољним ресурсима; нормативни оквир и интерне процедуре омогућавају ефикасније судске поступке; унапређени системи јавних

извршитеља, јавних бележника и посредовања снажно подржавају смањење броја заосталих предмета; побољшани различити механизми уједначења судске праксе резултирају уједначеном судском праксом која обезбеђује правну предвидивост. Укупан резултат је ефикасно, независно и квалитетно правосуђе.

Поступци за ратне злочине у Републици Србији

Национална стратегија за процесуирање ратних злочина је усвојена и успешно ће се примењивати почев од 2016. године. Кључне мере које су представљене у Стратегији усмерене су на побољшање ефикасности поступака за ратне злочине, осигуравајући адекватну заштиту и подршку жртвама и сведоцима, као и побољшане одговоре на проблем несталих лица. Јачање сарадње међу различитим заинтересованим странама треба да допринесе ефикаснијем вођењу поступка за ратне злочине. Планира се унапређење регионалне и међународне сарадње у области процесуирања ратних злочина као и подизање свести о неприхватљивости некажњавања за ратне злочине. Ова стратегија има за циљ да обезбеди одговарајуће поступке за ратне злочине и злочине против човечности, без обзира на садашњи или бивши чин или ранг, или садашње занимање осумњичених или жртва.

У складу са одредбама Акционог плана за Поглавље 23, као и са Националном стратегијом за процесуирање ратних злочина, Тужилаштво за ратне злочине ће усвојити Стратегију тужилаштва за истраге и процесуирање ратних злочина у Републици Србији. Главни циљ ове стратегије је да се дефинишу критеријуми за давање приоритета предметима и да се предвиде друге мере потребне за побољшање истраге и процесуирања.

Што се тиче јачања капацитета Тужилаштва за ратне злочине, прва мера ће бити ангажовање седам заменика јавних тужилаца и седам помоћника, односно саветника између 2015. и 2018. године. Сходно томе, транспарентност у вези са њиховим радом ће се повећати постављањем више информација на званични веб сајт Тужилаштва за ратне злочине. Извештај који обухвата активности у вези са свим кривичним поступцима од 2005. године, усредсређен на случајеве високо ранжираних официра биће објављен у кратком року. Планирају се обуке судија, тужиоца, истражитеља, адвоката и судија за истрагу у вези са међународним кривичним правом и хуманитарним правом, процесним гаранцијама укључујући права жртва и сведока. Србија је почела да истражује архиву Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ) и Резидуалног механизма за међународне кривичне судове (МКТ).

Анализа Службе за откривање ратних злочина при Министарству унутрашњих послова (СОПЗ) са посебним освртом на организационе капацитете биће завршена у првој половини 2016. године. Виши, Апелациони суд и Врховни касациони суд припремају извештај о судској пракси која се тиче изрицања казни у поступцима ратних злочина, намењеног судијама, тужиоцима и адвокатима у циљу обезбеђивања пропорционалности казни и у складу са закључцима са састанка експерата.

Усклађивање ЗКП са релевантним правним тековинама Европске уније у овој области, као и квалитет имплементације чл. 102 ЗКП сада се процењују. Република Србија планира да измени и допуни свој ЗКП у складу са резултатима горе наведених анализа током 2016.

године. Процена потреба Јединице за заштиту при Министарству унутрашњих послова је у току и Република Србија ће предузети неопходне мере за побољшање положаја те јединице како би се осигурали највиши стандарди у погледу заштите сведока.

Република Србија је преузела одговорност за успостављање националне мреже служби за подршку и помоћ сведоцима и жртвама 2018. године, узимајући у обзир већ успостављене службе за подршку и помоћ сведоцима и жртвама у судовима и јавним тужилаштвима. Први корак у том процесу ће бити измене и допуне нормативног оквира у складу са препорукама из горе наведених анализа ЗКП-а, следећи корак ће бити дефинисање одговарајућег модела националне мреже на основу закључака из компаративне анализе која ће бити спроведена током прве половине 2016. године.

Планиране су конкретне мере подизања свести о неприхватљивости некажњавања ратних злочина (округли столови и предавања), као и о поверљивости истраге. Утицај мера ће моћи да се процени током 2016. године.

Поред наведених активности, Република Србија планира да предузме различите мере које би требало да доведу до побољшања: ефикасности поступака за ратне злочине; пропорционалности казни; једнаког третмана осумњичених и жртава; међусобне сарадње институција задужених за истрагу и процесуирање ратних злочина; регионалне и међународне сарадње у области процесуирања ратних злочина; побољшан однос јавности везано за неопходност кажњавања ратних злочина.

2. Борба против корупције

Превентивне мере против корупције

Како би се осигурало систематско разматрање извештаја, препорука и других иницијатива Савета за борбу против корупције, Влада и други надлежни државни органи предузимају одговарајуће мере. Ове мере се састоје из формалне сарадње између државних органа, као и анализирања извештаја Савета, укључујући и утврђивање евентуалне кривичне одговорности и, уколико је потребно, покретања кривичног поступка.

У циљу усклађивања законодавног и институционалног оквира са правним тековинама Европске уније и међународним стандардима, Република Србија планира да током 2016. године спроведе свеобухватну анализу, и на основу исте спроведе измене важећег законског оквира до краја 2016. године.

Нови Закон о Агенцији за борбу против корупције је тренутно у фази припреме. Закон о Агенцији за борбу против корупције ће прописивати јаснија и строжа правила о одговорности функционера, побољшање ефикасности Агенције и јачање њене независности, као и усклађивање са Националном стратегијом за борбу против корупције и пратећим Акционим планом. Процена утицаја нових одредби закона ће се извршити 2017. године. После усвајања 2016. године, извршиће се поновна процена буџета Агенције, кадрова и обука, као и ИКТ.

Нови закон о Агенцији за борбу против корупције ће се бавити на ефикаснији начин и сукобом интереса. Да би се постигао овај циљ, Агенција ће организовати и спроводити обуке, веб презентације (вебинари), објавити водич, као и процену постојећих мера за спречавање сукоба интереса међу државним службеницима.

Након анализе утицаја Закона о финансирању политичких активности, 2016. године извршиће се одговарајуће промене у наведеном закону. У ту сврху су већ обављене одређене припремне активности - капацитети Државне изборне комисије, Државне ревизорске институције и прекршајних судова су ојачани конкретним обукама, имајући у виду да су те институције одговорне за спровођење поменутог закона.

Током 2016. године биће урађена анализа законског и институционалног оквира у погледу незаконитог богаћења. Након тога, одговарајући прописи ће се изменити, и пратити њихово спровођење. Посебни курсеви обуке биће обезбеђени за полицију, јавно тужилаштво, Агенцију за борбу против корупције и судије.

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја биће измењен и допуњен 2016. године, на основу претходно спроведене анализе важећег закона. Имплементацију ће пратити Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности у годишњим извештајима. Да би се још више ојачала ефикасност Канцеларије повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, њени капацитети ће бити ојачани кроз твининг пројекат, у складу са препорукама процене, која је планирана за 2017. годину. Осим тога, конкретне обуке ће се спровести у складу са судском праксом и међународним стандардима за службенике који се баве овом облашћу.

Акциони план за спровођење Стратегије реформе јавне управе (2015-2017) се активно примењује. Мере и активности прописане у поменутом акционом плану ће, између осталог, оснажити транспарентност, интегритет и деполитизацију јавне управе, као и развити објективне и прецизне критеријуме за запошљавање и унапређење јавних функционера. 2016. године разрадиће се механизми за ефикасно праћење кодекса понашања државних службеника.

У 2015. години, усвојени су Закон о заштити узбуњивача („Службени гласник РС”, број 128/14), као и одговарајући подзаконски акти. У склопу наставка праћења имплементације Закона о заштити узбуњивача, организован је програм обуке за судије у четири апелациона суда. Обуке ће се водити *pro futuro*, за судије и државне службенике. Министарство правде је институција одговорна за праћење имплементације закона.

У складу са Стратегијом развоја јавних набавки у Републици Србији за период од 2014. - 2018. године и Акционим планом за њено спровођење за период од 2014. - 2015. године, усвојен је Закон о изменама и допунама Закона о јавним набавкама. Закон о јавним набавкама, измењен и допуњен 2015. године, на јаснији и једноставнији начин регулише одређена питања која су се у пракси показала застарелим и непотребним административним оптерећењем и за наручиоце и за понуђаче. Такође, портал за јавне набавке је побољшан увођењем нових карактеристика у циљу додатног побољшања транспарентности поступка јавних набавки и унапређења учешћа јавности у праћењу трошења буџетских средстава. У циљу усклађивања са правним тековинама Европске уније, нови Закон о јавним набавкама ће бити усвојен 2017. године, на основу процене

закона и прописа о јавним набавкама. Имајући у виду да је спровођење постојећег као и будућег закона у надлежности Министарства финансија и Управе за јавне набавке, капацитет запослених у Управи за јавне набавке ће се повећати 2016. године. Успоставиће се база података како би се омогућило свим релевантним институцијама да прате, надгледају и контролишу јавне набавке у 2016. години.

Током 2015. године је спроведена процена ризика на корупцију јавно-приватног партнерства и јавних предузећа у вези са Законом о стечају и Законом о приватизацији. На основу процене извршиће се измене и допуне поменутих закона. Усвојен је нови Закон о јавним предузећима („Службени гласник РС”, број 15/16).

У току су припреме на изради новог Закона о изменама и допунама Закона о стечају. Доношење закона се очекује у првом кварталу 2016. године. Што се тиче спровођења новог Закона о јавним предузећима, могућност корупције је знатно смањена. Новим Законом о јавном предузећима прецизирани и поштрени су услови за избор чланова надзорних одбора јавних предузећа и поступак избора директора, ради професионализације менаџмента јавних предузећа и повећања персоналне и колективне одговорности. Побољшава се и окружење интерне контроле и интерне ревизије. Јачају се капацитети Државне ревизорске институције, Комисије за заштиту конкуренције и Комисије за хартије од вредности.

Националном стратегијом за борбу против корупције у Републици Србији за период 2013-2018. године и пратећим Акционим планом предвиђа се широка област за борбу против корупције, као и распон конкретних мера против корупције у осетљивим областима као што су: здравство, порези, образовање, полиција, царина и локална самоуправа. Све активности предвиђене Акционим планом за Поглавље 23, које су предвиђене и у Акционом плану за спровођење Националне стратегије за борбу против корупције, пратиће се кроз реализацију одговарајућих активности предвиђених Акционим планом за Поглавље 23, потпоглавље Борба против корупције.

Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом предузима кораке како би се ускладила пракса сарадње државних органа и организација цивилног друштва са међународним стандардима и праксом. Такође, Канцеларија организује кампање за подизање нивоа свести које ће бити активне до 2017. године. Организације цивилног друштва ће примати помоћ и у 2016. години од међународних донатора, како би се омогућило њихово ангажовање у алтернативном праћењу политике Републике Србије која се односи на борбу против корупције. Током 2016. године Канцеларија ће разрадити и методологију праћења реализације програма/пројеката који се финансирају из буџетских средстава.

Репресивне мере против корупције

Имајући у виду мере предвиђене у Поглављу 24 – Правда, слобода и безбедност, потпоглавље „Полицијска сарадња и борба против организованог криминала” и у Поглављу 23, потпоглавље Правосуђе, даље ће се јачати независност и делотворност претходног поступка и судског система, у складу са одговарајућим прописаним мерама у горепоменутом акционим плановима.

Кривични законик биће измењен и допуњен 2016. године, на основу спроведене анализе кривичних дела против привреде Кривичног законика, након чега ће бити праћена његова примена. Анализа упоређује одредбе главе КЗ-а „Кривична дела против привреде” са стандардима Европске уније у смислу спровођења конкретних одредби које се односе на злоупотребу службеног положаја. У складу са новим законским решењима, за судије и тужиоце биће спроведена обука о новим одредбама Кривичног законика.

У 2016. години извршиће се измене и допуне Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела (веза са Поглављем 24, Активност 6.2.4.2.). Поступак измена и допуна ће се спровести на основу претходно урађене анализе организационих облика и капацитета органа задужених за истрагу корупције и организованог криминала.

Увођење тима економских форензичара у јавна тужилаштва и јачање капацитета Одељења за финансијске истраге Министарства унутрашњих послова су мере такође планиране за 2016. годину. У ту сврху, отпочело је спровођење посебне обуке о заплени имовине и финансијским истрагама. До 2018. године, базе података које садрже информације за вођење кривичних истрага биће умрежене и повезане, уз поштовање прописа о заштити података. Истовремено ће се формирати безбедна платформа за електронску размену података између јавних тужилаштава, полицијских управа, Управе царине, Пореске управе, Агенције за борбу против корупције и других релевантних органа.

Горенаведене мере ће ојачати и ефикасност истрага корупције у случајевима приватизације. У погледу превенције корупције, 2016. године Република Србија ће изменити прописе у вези процене ризика на корупцију у поступцима приватизације. У оквиру горепоменог анти-коруптивног твининга биће омогућена обука релевантних органа.

У 2017. години израдиће се јединствена евиденција (електронски уписник) за кривична дела са коруптивним елементом у складу са законом којим се уређује заштита података о личности. Електронски уписник ће се користити у будућности за креирање јавних политика у области борбе против корупције, на основу прикупљених података о кривичним делима у вези са корупцијом као и за добијање релевантних статистичких података.

У 2017. години измениће се Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, у складу са Директивом 2014/42/ЕУ (веза са Поглављем 24, активност 6.2.5.3.). Дирекција за управљање одузетом имовином ће бити оснажена запошљавањем нових људи, новим софтвером и обукама.

Република Србија је предузела одређене активности да би се спречило будуће цурење поверљивих информација о истрагама у медије. Спроведена је процена ризика и тренутно се ради на изменама и допунама интерних прописа и процедура у оквиру полиције и јавних тужилаштава. У погледу цурења поверљивих информација и праћења правилне примене режима санкција, 2016. године Република Србија ће надоградити заштиту својих ИТ система и ревидирати правилнике који уређују кривичну, дисциплинску и све друге врсте одговорности.

У 2016. години, извршиће се анализа постојећег правног оквира у погледу имунитета. Након тога, Република Србија ће преиспитати регулативу о систему имунитета, осигуравајући да одредбе које уређују имунитет не ометају кривичне истраге за наводе о корупцији и криминалу.

При крају је поступак израде ревидираног Акционог плана за спровођење Националне стратегије за борбу против корупције. Ревизија је спроведена на основу оцене реализације мера и активности предвиђених Акционим планом, као и уочених тешкоћа у примени и надзору над применом АП-а. Измене и допуне Акционог плана извршене су на следећи начин: све активности предвиђене Акционим планом за Поглавље 23, које су истовремено предвиђене и у Акционим плану за спровођење Националне стратегије за борбу против корупције, настављају да се прате кроз одговарајуће активности у Поглављу 23; поједине мере и активности су преформулисане или редефинисане у циљу њиховог успешног спровођења; рокови за реализацију активности дефинисани су у кварталима; постављени су нови, реалистични рокови за активности чији је рок за реализацију протекао; на појединим местима су преформулисани индикатори, тамо где је то било потребно за лакше праћење реализације мера и активности а измењени су и одговорни субјекти на местима где је дошло до раздвајања надлежности министарстава.

На крају 2018. године, извршиће се процена резултата остварених применом Националне стратегије за борбу против корупције за период од 2013. до 2018. године и пратећих акционих планова и упоредити са свеукупним стањем у погледу корупције у Републици Србији. На основу тога ће се дефинисати потребне мере за преостали временски период до приступања.

3. Основна права

Забрана мучења, нечовечног или понижавајућег поступања и кажњавања

У области превенције и забране мучења и нечовечног поступања, Република Србија планира да ојача капацитет Заштитника грађана, посебно у вези са његовом улогом као Националног превентивног механизма, тако што ће обезбедити број и структуру запослених који су неопходни за ефикасно обављање послова. Недавно су предузете мере како би се интензивирала сарадња између Министарства унутрашњих послова и Националног механизма за превенцију тортуре. Успостављањем посебних комуникационих канала између полиције, Националног механизма за превенцију тортуре и организација цивилног друштва, укључујући и путем закључивања формалних споразума, планирано је да се повећа степен сарадње и подигне општа свест о неопходности потпуне елиминације свих облика тортуре. Путем почетне и континуиране обуке за полицајце и запослене у заводима за извршење кривичних санкција, постићи ће се виши ниво стручности и свест о неопходности успостављања нулте толеранције тортуре.

Постојање одговарајуће инфраструктуре у заводима за извршење кривичних санкција је важан аспект превенције тортуре, па Република Србија планира да уложи знатне напоре како би се изградиле нови заводи за извршење кривичних санкција у периоду имплементације Акционог плана за Поглавље 23 и обновили постојећи објекти. Поред

обнове објеката, знатна пажња ће се посветити побољшању услова у Специјалној затворској болници у Београду. Значајни напори ће се уложити и у побољшање инфраструктуре и услова притворских јединица у полицијским станицама.

Проблем пренасељености у заводима за извршење кривичних санкција ће се решавати на два колосека, како улагањем у инфраструктуру, тако и путем развоја и даљег унапређења система алтернативних санкција.

У формулисању мера за спречавање и сузбијање мучења и нечовечног поступања, посебна пажња је посвећена препорукама Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, односно спровођење препорука је средиште свих активности у овој области.

Република Србија ће предузети низ свеобухватних мера како би се у потпуности спровеле препоруке Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (*CPT*). Мере обухватају инфраструктурне радове, измене нормативног оквира и обуке.

У складу са препорукама Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (*CPT*), радови на унапређењу инфраструктуре ће се вршити континуирано, до 2018. године, са циљем да се побољшају услови живота осуђених лица. Кључне активности укључују велике радове на обнови бројних казнено-поправних завода, као и изградњу 2 нова затвора. Истовремено, првих 14 притворских јединица полиције ће се обновити 2016. године, а додатне јединице ће се постепено реновирати у зависности од расположивих средстава.

Измене и допуне законодавног оквира у 2016. години имају за циљ побољшан третман затвореника и лица у притвору. Уз измене законодавног оквира, биће установљена методологија о методима истраге и испитивања оптужби за тортуру од стране полиције. Ове промене пратиће обавезне обуке полиције, укључујући људска права, права затвореника и процедуре у високоризичним ситуацијама. Нови стратешки оквир о смањењу пренасељености затвора ће се примењивати од 2016. године, са јасним механизмима за праћење. Упоредо са овим променама, посебна пажња биће посвећена спровођењу алтернативних санкција и примени начела ресторативне правде.

Да би се омогућио функционалан рад Заштитника грађана, његови капацитети ће се ојачати у 2016. години изменама и допунама закона, попуњавањем слободних радних места и обезбеђивањем адекватних просторија. Улога локалних Заштитника грађана ће се ојачати планираним изменама Закона о локалној самоуправи.

Слобода мисли, савести и вероисповести

У домену слободе мисли, савести и вероисповести, потребно је спровести свеобухватну компаративну анализу правног статуса цркава и верских заједница, узимајући у обзир специфичности европске правне традиције у овом домену и културних карактеристика региона коме Република Србија припада. Анализа ће почивати на идеји прокламованој у Уставу Републике Србије, у којем се наводи да су цркве и верске заједнице равноправне и слободне да самостално уређују своју унутрашњу организацију, верске послове, да врше

верске обреде. Суседне земље Републике Србије ће представљати парадигму за ову анализу, с обзиром да су већ испуниле критеријуме за чланство у Европској унији. Наведени приступ је заснован на културним сличностима земаља у региону и чињеници да се исте верске заједнице простиру широм ових земаља, али и због потребе да се користе знања и искуства земаља које су већ искусиле процес интеграција. Након извршене анализе, све неопходне мере за спровођење препорука анализе ће се предузети како би се омогућило потпуно усклађивање са утврђеним стандардима и најбољим праксама. У том циљу, поспешитиће се свеобухватан дијалог са Српском православном црквом у циљу подстицања употребе језика националних мањина у службама где је то могуће и прикладно и обезбедити да не буде неоправданог ограничавања права припадника националних мањина да исповедају своју веру на свом матерњем језику.

Слобода изражавања, укључујући слободу и плурализам медија

Честе претње и насиље над новинарима су препознати као озбиљна претња слободи изражавања и плурализму медија. У циљу превазилажења овог изазова, кључне мере у наредном периоду биће јачање координације између свих надлежних органа и подизање свести о значају заштите новинара, и то кроз обуку и приоритизацију ових случајева. У том циљу, неколико видова заштите новинара биће обезбеђено, укључујући и бољу сарадњу на линији полиција - јавно тужилаштво, измене и допуне закона као и унапређену анализу ризика.

Цурење информација у вези са планираним и текућим кривичним истрагама се сматра озбиљном претњом за ефикасност истраге, претпоставку невиности и заштиту података о личности. Планира се да се оконча ова негативна пракса развојем нових оперативних процедура, унапређењем капацитета кроз обуку и делотворну координацију надлежних органа. Да би се то решило, током 2016. године, Република Србија планира да измени етички кодекс у Министарству унутрашњих послова и јавном тужилаштву како би се санкционисало неовлашћено саопштавање информација о текућим или планираним истрагама у медијима. Истовремено, Министарство унутрашњих послова ће донети подзаконски акт којим ће се установити процедуре за давање изјава полиције медијима. Нормативне измене и допуне прати свеобухватна обука о спречавању цурења информација у медије и заштити приватности угрожених особа, при чему ће у обукама учествовати и новинарска удружења, организације цивилног друштва, правосуђе и јавно тужилаштво.

Комисије за разматрање чињеница до којих се дошло у истрагама које су вођене поводом убистава новинара. наставиће свој делотворан рад, а надлежни органи ће редовно следити препоруке Комисије кроз истраге и гоњења.

Кроз доследну примену низа нових закона о медијима (Закон о јавном информисању и медијима, Закон о електронским медијима и Закон о јавним медијским сервисима), који су ступили на снагу почетком августа 2014. године, постићи ће се пуно повлачење државе из власништва над медијима. Њихово спровођење прати и о томе извештава Министарство културе и информисања. Министарство културе и информисања ће у складу са активностима и роковима предвиђеним у Акционом плану за ПГ23 и Акционом плану за остваривање права националних мањина спровести обуке и ТАИЕКС семинар за медијске посленике. Република Србија ће израдити нови стратешки оквир којим ће се уредити

систем јавног информисања, на основу резултата претходне стратегије и њених недостатака. Поред тога, транспарентност власништва над медијима ће се пратити кроз успостављени Регистар медија, заједно са ефикасним праћењем система суфинансирања медијских пројеката из буџетских и/или јавних финансијских средстава.

Осим тога, спровођење препорука Савета за борбу против корупције ће обезбедити већу транспарентност власништва над медијима, као и јасна правила о директној и индиректној буџетској помоћи за медије.

Начело забране дискриминације и положај социјално рањивих група и особа са инвалидитетом

Република Србија је усвојила Акциони план за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2014. до 2018. године крајем 2014. године и успоставила механизам за праћење њеног спровођења. Њеном доследном применом и активним праћењем, постићи ће се побољшање положаја рањивих социјалних група.

У наредном периоду, Република Србија планира да у потпуности усклади Закон о забрани дискриминације са правним тековинама Европске уније и одговарајућим препорукама Повереника за равноправност, као и да усклади Кривични законик са Конвенцијом Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција) и омогући њено спровођење.

У наредном периоду планира се наставак добре праксе подизања свести о забрани свих облика дискриминације и метода за њено спречавање, што ће се постићи низом едукативних дебата и округлих столова, обуком грађана и државних службеника, и штампањем и дистрибуцијом приручника (на српском језику и језицима националних мањина) за препознавање и реаговање на дискриминацију. Слично томе, у циљу доприноса развоју толеранције у друштву, планирана је имплементација новог модела рада полиције у заједници, посебно у мултиетничким и мултикултуралним срединама.

Повереник за заштиту равноправности је централни орган специјализован за борбу против свих облика и врста дискриминације, спречавање дискриминације, и подизање свести о дискриминацији. Административни капацитети Повереника ће се ојачати запошљавањем нових службеника и обезбеђивањем адекватних просторија.

Побољшање положаја ЛГБТИ заједнице ће се наставити спровођењем Акционог плана за примену Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2014. до 2018. године, који укључује и ову рањиву групу, као и доследном применом Закона о забрани дискриминације. Разрадом модела рада полиције у заједници и континуираном сарадњом са представницима ЛГБТИ заједнице, кроз одређивање контакт особа, наставиће се рад на побољшању безбедности свих чланова ЛГБТИ заједнице.

У циљу усклађивања правног оквира са Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и Повељом о основним правима Европске уније, Република Србија је усвојила нови Закон о јавном окупљању („Службени гласник РС”, број 06/16).

Како би се побољшао положај особа са менталним сметњама у установама социјалне заштите, Република Србија ће усвојити нови закон до краја 2017. Остале мере у циљу боље заштите особа са менталним сметњама и њихове друштвене интеграције су опширније наведене у поглављима 19 и 28.

Министарство културе и информисања ће одржати две радионице на тему дискриминације за медијске посленике крајем марта 2016. године кроз ИПА пројекат Јачање медијске слободе.

Родна равноправност

Република Србија планира да посвети дужну пажњу унапређењу начела родне равноправности у наредном периоду, укључујући и посебан осврт на питања родне равноправности у релевантним областима на стратешком и законодавном нивоу, као и на јачање капацитета институција и њихове међусобне координације.

Влада Републике Србије је формирала Координационо тело за родну равноправност које ће се бавити свим питањима из ове области и координирати рад органа државне управе у односу на родну равноправност, како би се обезбедило да сви расположиви механизми (национални, покрајински и локални) раде на ефикасан и конзистентан начин.

Осим тога, Република Србија ће израдити нову вишегодишњу Националну стратегију за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности како би се осигурала родна равноправност у пракси. Нова стратегија ће се заснивати на постигнутим резултатима и обезбедиће применљива решења за идентификоване препреке у спровођењу претходне стратегије. Нова стратегија ће се ускладити са родном димензијом у Стратешком оквиру Европске уније 2020, нарочито се усредсређујући на економско оснаживање жена, борбу против родно заснованог насиља, и учешће жена у јавном животу, укључујући и конкретне мерљиве показатеље утицаја који ће се користити за контролу спровођења.

Усвајањем нове Националне стратегије и Акционог плана за борбу против насиља над женама у породици и партнерским односима, Република Србија ће уложити неопходне напоре како би се ускладила са Конвенцијом Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, нарочито кроз спровођење анализе и неопходне измене и допуне постојећег законодавног оквира за заштиту жена од насиља. Планиране законодавне промене ће укључити увођење сигурних кућа, саветодавних служби, бесплатних телефонских линија за помоћ широм земље, програме подршке лечењу у циљу превенције повратништва, нарочито сексуалних преступника, начело дужне пажње, као и вишесекторску сарадњу и учешће организација цивилног друштва.

Права детета

У области права детета, рад Савета за права детета ће се унапредити како би се постигао виши ниво координације свих државних органа надлежних за спровођење стратешких

докумената. Поред тога, кроз инклузиван и транспарентан процес, развиће се нови стратешки оквир за заштиту деце од насиља, у циљу унапређења положаја деце. .

Наставиће се рад на повећању броја деце која имају користи од мера подршке породици. Свеобухватан сет мера у овој области ће се реализовати уз подршку УНИЦЕФ-а. Неке од кључних мера подразумевају оснивање центара за подршку породици у 4 града, пружање услуга социјалне помоћи за децу са сметњама у развоју, као и побољшање система хранитељства повећањем доступности и квалитета услуга за децу са сметњама у развоју, побољшање вођења предмета у центрима за социјални рад како би усмерили планирање третмана на подршку породицама са ризиком од одвајања уместо приступа оријентисаног на институционализацију и друге мере усмерене на смањење броја деце која су смештена у установама.

У циљу пуне имплементације европских стандарда, рад на унапређењу малолетничког правосуђа ће се наставити, посебно омогућавајући да расте број деце која имају користи од правосуђа по мери детета. У том циљу, Република Србија ће изменити и допунити Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Службени гласник РС”, број 85/05), између осталог, преиспитавањем врсте и система кривичних санкција за малолетнике и увођењем нових васпитних налога. Интеринституционална координација ће се неговати кроз поновно успостављање рада Савета за малолетничко правосуђе. Планирано повећање коришћења васпитних налога и давање приоритета ресторативном приступу за малолетне преступнике, обезбедиће социјалну реинтеграцију и смањити стопе рецидивизма.

Осим тога, практичне смернице за интервјуисање деце ће се дефинисати на основу најбоље праксе Европске уније, како би се омогућила јединствена примена заштитних мера деце жртва/сведока у кривичном поступку и избегла секундарна виктимизација. Имплементацију смерница ће пратити детаљна обука полиције, јавних тужилаца, судија и запослених у социјалним службама. Додатна заштита права деце у грађанским и управним поступцима се такође планира, уз реализацију специјализованих програма третмана за социјалну реинтеграцију деце у притвору и пружање посттрауматске подршке деци жртвама/сведоцима у кривичном поступку.

Процесне гаранције

У мају 2015. године, Република Србија је усвојила нови Закон о заштити права на суђење у разумном року и његова примена је почела у јануару 2016.

Успостављање система бесплатне правне помоћи ће почети усвајањем Закона о бесплатној правној помоћи и његових подзаконских аката. Увођење овог система ће значајно олакшати приступ правди свим грађанима, а нарочито оним који су најрањивији. Његову примену ће надгледати Министарство правде. Пре почетка примене закона, планира се свеобухватан програм обуке и информативна кампања за грађане.

Република Србија планира да ојача процесне гаранције усклађивањем Законика о кривичном поступку са правним тековинама Европске уније, омогућавајући додатне гаранције за остваривање права осумњичених или оптужених лица на приступ адвокату,

право на информације и право на тумачења и превођење. Ове измене и допуне ће омогућити свим осумњиченим, ухапшеним и оптуженим лицима да буду обавештени у писаној форми о својим правима на српском језику, језицима националних мањина или на енглеском језику. Обављаће се обука о различитим аспектима процесних гаранција.

Измене и допуне нормативног оквира ће се такође вршити како би се постигло потпуно усклађивање са Директивом 2012/29/ЕУ у вези са правима, подршком и заштитом жртава, сведока и оштећених. Успостављањем служби за подршку жртвама до 2018. године, побољшаће се још један аспект приступа правди. Информативна кампања и обука у складу са Директивом планирани су 2016. године. Република Србији ће изменити и допунити свој законодавни оквир како би ускладила концепт “жртве” са међународним стандардима (2016). Исто тако, низом обука за све заинтересоване стране ојачаће се потребни капацитети за пуну имплементацију нових процесних гаранција.

Положај националних мањина

Република Србија је донела посебан **Акциони план за остваривање права националних мањина**. Основни оквир за израду Акционог плана је Оквирна конвенција Савета Европе за заштиту националних мањина, Европска повеља о регионалним или мањинским језицима, као и Извештај експертске мисије Европске комисије за националне мањине.

Акциони план је израђен кроз широки инклузивни процес како би се обезбедио највећи могући ниво консензуса свих заинтересованих страна и пружила могућност националним мањинама да, преко својих представника, постигну највиши ниво учешћа у развоју овог кључног документа за остваривање права националних мањина. Акциони план одговара кључним областима Оквирне конвенције Савета Европе за заштиту националних мањина и његова примена ће имати за резултат пуно остваривање права националних мањина у складу са европским стандардима.

Праћење спровођења активности из Акционог плана ће се поверити Савету за националне мањине, како би се постигло потпуно укључивање националних мањина у процес надзора, као и пуна координација рада државних органа. Савет за националне мањине је радно тело Владе, које укључује надлежне државне органе и председнике свих националних савета националних мањина. Савет за националне мањине треба да се састаје квартално. Административну, стручну и техничку подршку Савету за националне мањине ће обезбедити Канцеларија за људска и мањинска права. Сви органи надлежни за примену Акционог плана ће именовати контакт особе за извештавање о спровођењу Акционог плана, и доставити потребне информације Канцеларији за људска и мањинска права.

Канцеларија за људска и мањинска права ће прикупљати податке о реализацији активности и припремати кварталне извештаје о спровођењу Акционог плана. Извештаји о реализацији ће се подносити Савету за националне мањине и Координацији националних савета националних мањина.

Република Србија донела је нову **Стратегију за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији** за период 2016–2025. године. Кључни стубови новог стратешког оквира су: образовање, становање, запошљавање, здравствена заштита и социјална заштита. Надзор над спровођењем акционог плана ће се организовати на следећи начин: Влада ће формирати Координационо тело за социјалну инклузију Рома

задужено за координацију рада државних органа у овој области. Канцеларија за људска и мањинска права и Тим за социјалну инклузију и смањење сиромаштва ће пружити административну и техничку подршку раду Координационог тела за социјалну инклузију Рома. У оквиру ових тела формираће се специјалне јединице за инклузију Рома. Представници ромске националне мањине ће се активно укључити у све фазе праћења имплементације. Надзор над спровођењем на локалном нивоу вршиће се путем јачања ромских координатора у јединицама локалне самоуправе.

У име Владе, потпредседник Владе ће усклађивати напоре државних органа, укључујући и локалне самоуправе и јавних предузећа, усмерене на побољшање положаја Рома и њихово пуно укључивање у друштвени, привредни, културни и политички живот.

Положај избеглица и интерно расељених лица

Република Србија ће уложити значајне напоре у наредном периоду у циљу побољшања животних услова избеглих и интерно расељених лица. Уз помоћ међународних донатора, значајна финансијска средства ће се уложити у решавање стамбених проблема најугроженијих породица, посебно оних који се још увек налазе у колективним центрима, како изградњом нових стамбених јединица, тако и обезбеђењем потребног грађевинског материјала, да би се омогућило затварање свих формалних колективних центара. Наставиће се обезбеђење допунских мера усмерених на одрживу интеграцију избеглица кроз програме који имају за циљ економско оснаживање.

Увођење система бесплатне правне помоћи доступне избеглицама и интерно расељеним лицима ће омогућити већи степен правне сигурности и олакшати приступ личним документима кроз процедуре прописане Законом о ванпарничном поступку, у циљу уклањања „правно невидљивих лица” кроз регистрацију и обезбеђење личних докумената.

Мере против расизма и ксенофобије

У области борбе против расизма и ксенофобије, Република Србија ће ускладити свој законодавни оквир са Оквирном одлуком 2008/913/ЈХА (енг. *Framework Decision* 2008/913/ЈНА) о сузбијању одређених облика и изражавања расизма и ксенофобије путем кривичног права. Изменама и допунама кривичног законодавства, обезбедиће се усаглашеност са ставовима в) и г) члана 1. наведене одлуке, који предвиђа кажњавање јавног одобравања, негирања или грубог тривијализовања геноцида, злочина против човечности и ратних злочина, као и јавног одобравања, негирања или грубог тривијализовања злочина на начин који може довести до насиља или мржње против лица или групе лица која су повезана заједничком расом, бојом коже, религијом, пореклом, нацијом или етничком припадношћу. Такође, изменама и допунама кривичног дела повреде равноправности (члан 128. Кривичног законика), како би се укључило његово извршење на основу сексуалне оријентације или полног идентитета, ради ограничавања или оспоравања права било које особе, постићиће се виши степен заштите и превенције злочина из мржње.

Кроз обуке, судије, тужиоци и полиција ће унапредити знања и вештине неопходне за ефикасно процесуирање злочина из мржње, при чему ће израда и дистрибуција образовног материјала, организовање годишњих форума и спровођење активне медијске кампање довести до вишег нивоа толеранције неопходне за успешну превенцију злочина из мржње.

Избором нових чланова и интензивирањем рада Акционог тима за израду и имплементацију Стратегије и Акционог плана за борбу против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, надзор над спровођењем Стратегије ће се унапредити, обезбеђујући на тај начин адекватно ажурирање Акционог плана за спровођење ове стратегије.

Заштита података о личности

Република Србија планира да измени Закон о заштити података о личности до краја 2016. године на основу анализе усклађености са релевантним правним тековинама Европске уније, након чега следи усвајање подзаконских аката у 2016. години. Доношење подзаконских аката који прате нови Закон о заштити података о личности ће омогућити пуну функционалност и доследну примену тих закона. Имајући у виду да се правне тековине Европске уније у овој области развијају и да се предлог Уредбе Европског парламента и Савета о заштити лица у вези са обрадом података о личности и о слободном кретању таквих података (Општа уредба о заштити података *COM 2012 11*, енг. *General Data Protection Regulation COM 2012 11*), развија у оквиру Европске уније, Република Србија ће додатно ускладити своје законе сходно томе након усвајања дате Уредбе.

Измене Закона о заштити података о личности ће довести до промена у надлежностима и организацији Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, па ће, у складу са овим променама, вероватно бити потребно да се сачини и примени нови Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у циљу јачања капацитета Повереника. Административни капацитети Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности ојачани су повећањем броја запослених на 64 од укупно предвиђених 94.

IV Прихватање правних тековина Европске уније

Република Србија прихвата правне тековине Европске уније у Поглављу 23 Правосуђе и основна права, и биће у позицији да их у потпуности спроведе до ступања у чланство онако како оне гласе онако како оне гласе на дан 1. јануара 2016. године Европској унији.

Република Србија ће спровести преостале правне тековине тј. тековине настале након подношења ове преговарачке позиције, до ступања чланства у ЕУ, у складу са резултатима преговора у овом поглављу.

Република Србија је свесна финансијског терета који проистиче из обавеза у овом Поглављу и спремна је да предузме ове обавезе.

Република Србија не тражи посебна прилагођавања у оквиру овог поглавља.